

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOSOFICKÁ FAKULTA

Ústav pro dějiny umění

Bakalářská práce

Michaela Švejstilová

Časopis Dílo; jeho podoba a význam v letech 1902 - 1914

Journal Dílo; Its Form and Meaning in 1902 - 1914

Bibliografická citace

ŠVEJSTILOVÁ, M. (2015), Časopis Dílo; jeho podoba a význam v letech 1902 – 1914, Praha. Bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze, Filosofická fakulta, Ústav pro dějiny umění. Vedoucí bakalářské práce: Prof. PhDr. Roman Prahel, CSc.

Abstrakt

Tato práce se věnuje uměleckému měsíčníku Dílo, vydávaného spolkem Jednota umělců výtvarných. Hlavním tématem je období časopisu z let 1902–1914. Na základě analýzy jednotlivých ročníků se práce snaží co nejlépe přiblížit podobu časopisu, jeho zaměření a situaci na umělecké scéně kolem Díla. Toto zkoumané období je chronologicky rozděleno do tří částí. V každé části analýzy se práce snaží dodržet volně stejnou formu, pro co nejlepší možnost srovnání jednotlivých období. Práce se dále soustředí na popis tehdejší situace kolem Díla, ať už v podobě ostatních uměleckých spolků, uměleckých periodik či krátkých medailonků pro časopis významných osobností. Práce podává i poměrně detailní popis vztahu mezi Dílem a Volnými směry, časopisu Mánesa, i když toto téma není oficiálně zkoumanou kapitolou. Tato práce jako první přináší stručný rozbor Díla, významného uměleckého měsíčníku z počátku 20. století, a to v letech 1902 – 1914. Z tohoto důvodu jsou hlavním zdrojem pro zkoumání primární prameny, jednotlivé excerpta časopisu Dílo.

Klíčová slova

Dílo, Jednota umělců výtvarných, Mánes, Volné směry, Alois Kalvoda, Josef Václav Myslbek

Abstract

This work analyses the art journal „Dílo“, published monthly by the “Jednota umělců výtvarných” society. The work focuses on the time period between 1902 and 1914. Based on the examination of the annual editions, this study characterizes the journal in general and presents its focus and main themes covered by the individual issues. The art scene around the journal is portrayed as well. The analysis of the journal is divided into three chronological time periods; the same form of analysis and discussion is followed in order to allow the comparison of individual sections. The thesis positions the journal into a historical, cultural and social context while describing other art journals, art societies or short author’s presentations for other journals. The relation between “Dílo” and the journal “Volné směry” published by the art society “Mánes” is briefly encompassed as well, yet this theme is not the

official subject examined in this bachelor thesis. Presenting the first analysis of “Dílo” (in the years 1902 – 1914), the significant art journal from the beginning of 20th century, the primary sources are the subject of examination.

Key Words

Dílo, Jednota umělců výtvarných, Mánes, Volné směry, Alois Kalvoda, Josef Václav Myslbek

Počet znaků

76 416 znaků tj. 42 normostran

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 31. 8. 2015

Michaela Švejstilová

Poděkování

Prostřednictvím této práce bych ráda poděkovala panu profesoru Prahlovi za jeho velkou trpělivost, ochotu a odborné rady. Dále také můj dík patří paní sekretářce Mgr. Kulhanové za trpělivost s moji osobou. Nemohu zde opomenout své nejbližší, ať už rodinu či přátelé, kteří mi jsou vždy oporou, čemuž nebylo jinak ani při vypracování této práce.

Obsah

Úvod.....	7
1. Jednota umělců výtvarných.....	8
1.1 Založení Jednoty umělců výtvarných	8
1.2 První předseda spolku – J. V. Myslbek	9
1.3 Ostatní umělecké spolky.....	11
2. Umělecký měsíčník Dílo.....	14
2.1 Vznik a podoba časopisu Dílo	14
2.2 Redaktor Alois Kalvoda	17
2.3 Další umělecké časopisy z českého prostředí.....	19
3. Dílo mezi lety 1902 – 1914.....	21
3.1 Dílo v letech 1902 – 1906.....	21
3.2 Dílo v letech 1907 – 1910.....	25
3.3 Dílo v letech 1911 – 1914.....	31
Závěr.....	36
Summary	37
Seznam použité literatury a pramenů	38
Prameny.....	38
Literatura	38
Seznam příloh.....	40
Přílohy	41

Úvod

Období velkých změn mezi lety 1902–1914 představuje v krátkém čase spletitý vývoj od doznívajícího umění historismu k novým směrům moderny. Nově vzniklý spolek Jednoty umělců výtvarných reprezentoval od konce 19. století konzervativnější proud na české umělecké scéně. Tomuto spolku byla vlastní orientace na národní kořeny a snaha představit české umění v nejlepší světlo. Jednota tak činila prostřednictvím konání uměleckých výstav a následně založením vlastního časopisu. Dílo, jako umělecký měsíčník, který poprvé vyšel v roce 1903, si dal ve svých prvních letech za závazek zájem reflektovat zejména dekorativní umění. Skladba publikovaných článků byla však daleko obsáhlejší. Na svých stránkách se časopis věnoval jak textům o dekorativním umění, tak umění starému, nadále současné tvorbě českých umělců i teoretickým textům. Hodnotným přínosem pro orientaci v tehdejším uměleckém světě byla také zpravodajská činnost časopisu. Tato práce si dává za cíl přiblížit tehdejší situaci na umělecké scéně, z níž časopis vycházel a jejíž události následně reflektoval na svých stránkách. Hlavní snahou je ukázat následně na analýze jednotlivých období časopisu jeho zaměření a názory jeho prostřednictvím prezentované. V jednotlivých, chronologicky rozdělených částech třetí, hlavní kapitoly, se o to práce snaží prostřednictvím sledování následujících témat: umění dekorativní, texty o starém umění, texty teoretické, současné umění české a zahraniční a zpravodajská činnost. Každá kapitola také udává na svém začátku pro lepší představu krátký popis událostí, které v tom období měly na časopis největší vliv. Mimo tuto hlavní zkoumanou část se práce ve své první kapitole zabývá domovským spolkem časopisu, Jednotou umělců výtvarných. Tato kapitola je doplněna o medailonek k jejímu prvnímu předsedovi, J. V. Myslbekovi. V třetím oddílu se kapitola zabývá ostatními uměleckými spolky na české scéně. Ve druhé kapitole je již hlavním tématem Dílo. V první části je popsán vznik časopisu a jeho podoba. Pomocí reprodukcí se zde objevuje snaha nastínit i to, jak časopis vypadal po vizuální stránce a jakými prošel v tomto ohledu změnami ve zkoumaném období. Pro Dílo významné osobě, malíři Aloisi Kalvodovi, po dlouhou dobu redaktorovi časopisu, se věnuje krátký text o představení jeho práce. V téže kapitole nechybí také výčet dalších uměleckých časopisů z českého prostředí. Následuje hlavní část práce, samostatná analýza Díla zpracovaná z původních výtisků, která je rozdělena do tří období.

1. Jednota umělců výtvarných

1.1 Založení Jednoty umělců výtvarných

Období od konce 19. století, k prvnímu desetiletí století dvacátého, konkrétně k roku 1914, kdy začala První světová válka, bylo pro české prostředí období velkých změn. Události, které v této době ovlivňovaly společnost, byly neodmyslitelně spjaty se zájmem o dořešení českoněmecké otázky a se snahou Čechů konečně plně upevnit svou pozici samostatného národa. V umění je toto relativně krátké období svědkem vývoje od doznívajících tradic historismu, přes secesi, až k prvním projevům avantgardního umění nastupující moderny.

Ať se jednalo o umělce starší generace, ještě tradičně smýšlející s odkazem k historizujícímu stylu 19. století, či o mladé výtvarníky, snažící se udržet krok s tehdejšími evropskými trendy, cílem obou skupin bylo v první řadě ukázat světu význam českého umění. Umělecké spolky té doby byly spíše přátelskými sdruženími výtvarníků, kteří si byli věkově či názorově blízcí, než uskupeními, kde by byl jasně daný program. Jedním z těchto uměleckých spolků, který kolem sebe sdružoval skupinu převážně tradičně smýšlejících umělců, byla Jednota umělců výtvarných.

Jednota umělců výtvarných byla založena roku 1898. Vznikla jako spolek z počátku seskupený kolem výtvarných umělců generace Národního divadla, kteří nebyli spokojeni tehdejší situací v Umělecké besedě. Právě Umělecká Beseda byla zejména v 70. letech 19. století útočištěm většiny umělců. V dalších letech však v tomto spolku převzali vůdčí činnost literáti a hudebníci, a to se výtvarné společnosti nelíbilo. Z tohoto popudu se 28. 3. 1898 uskutečnila první valná hromada Jednoty umělců výtvarných, které se dle prezenční listiny zúčastnilo na 30¹ výtvarníků. V následujícím měsíci byl na ustanovující schůzi spolku zvolen hlavním předsedou Josef Václav Myslbek, na místo jeho zástupce byl vybrán František Ženíšek a E. K. Liška měl funkci jednatele. Mezi další neméně významné výtvarné umělce, kteří stáli u zrodu tohoto nového spolku, patřili například Václav Brožík, Vojtěch Hynais a Mikoláš Aleš. Po svém založení začala Jednota rychle upevňovat své postavení na umělecké scéně. Program spolku byl zpočátku orientován zejména na posílení národních a buditelských idejí. Úspěch slavil také právě díky tvorbě svých členů, která byla úzce orientována na národní kořeny a tím srozumitelná pro širokou společnost. Za pouhé dva roky působení

¹ DAVÍDEK 2004, nepag.

spolku se kolem Jednoty sdružovalo stále více umělců a další postupně přibývali². Oblíbené tvrzení, že vše nově vznikající vykazuje velkou aktivitu a životaschopnost, jen potvrzuje seznam členů z roku 1902, kde mezi přispívajícími můžeme najít i významné osobnosti z jiných než uměleckých kruhů³.

Úspěch a vliv v umělecké společnosti, který spolek získával v následujících letech krátce po svém založení, vedl k rozhodnutí vydávat od roku 1903 svůj vlastní umělecký časopis Dílo. Tímto uměleckým měsíčníkem nesoucím podtitul “List věnovaný původní tvorbě české hlavně dekorativní” se podrobněji zabývá následující kapitola.

Jednota umělců výtvarných pořádala, či se s ostatními spolky podílela, pravidelně také na výstavní činnosti. Vůbec první výstavou Jednoty byla výstava děl Ludřka Marolda, na jeho památku, konající se na jaře roku 1899⁴. V období od založení spolku, až do roku 1914, se Jednota podílela celkem na velkém počtu výstavách.

1.2 První předseda spolku – J. V. Myslbek

Josef Václav Myslbek byl jednou z nevýznamnějších postav českého sochařství. Významné místo zaujal také v Jednotě umělců výtvarných, když se stal roku 1898 jejím prvním předsedou. Myslbek se o této události zmiňuje ve svých deníkových záznamech na konci března onoho roku, kdy mu jeho jednohlasné zvolení na post předsedy spolku oznámil další velký umělec stojící u počátků Jednoty, František Ženíšek⁵. I když Myslbek spojil svůj život s osudem spolku pouze na dva roky, jeho přítomnost jako již tehdy uznávaného umělce, v roli předsedy nového spolku, zcela jistě přispěla k prosazení Jednoty v umělecké společnosti.

Narodil se v Praze roku 1848 do chudé řemeslné rodiny, která však měla blízký vztah k umění. Myslbek nastoupil do učení u sochaře Tomáše Seidana v roce 1863, který brzy rozpozná v mladém učenci nejen jeho nadání, ale i poctivost a velké pracovní nasazení. Právě díky těmto kvalitám ho jeho učitel bere s sebou do Vídně. Tato první zahraniční cesta

² Členy Jednoty v prvních letech jejího působení včetně zakládajících byli: J. V. Myslbek, M. Aleš, F. Ženíšek, V. Brožík, V. Hynais, L. Marold, O. Lebeda, E. K. Liška, V. Jansa, J. Kastner, C. Klouček, K. Mašek, J. Mauder, F. Ondrušek, A. Popp., V. Amort, V. Bartoněk, O. a J. Bubeníčkové, E. Dítě, F. Doubek, F. Engelmüller, F. Herčík, arch. K. Hilbert, J. Hlavín, E. Holárek, K. Javůrek, F. Jenewein, K. L. Klusáček, B. Knüpfer, L. Kuba, A. Mucha, A. Němejc, A. Novák, K. Rašek, F. Slabý, H. Schwaiger, V. Trsek, F. Urban, J. Věšín, A. Vlček, Č. Vosmík, L. Wurzel a F. Zvěřina, J. Schikaneder a H. Emingerová, čestní členové I. Rjepin, V. Bukovac a V. Brandt.

Idem, nepag.

³ Dílo 1903, 24

⁴ Pušová 1986, nepag.

⁵ Lodr, 364

mladého Myslbeka ovlivnila především díky setkání se sochařem Václavem Levým, v jehož ateliéru ve Spálené ulici po návratu do Prahy pokračuje v sochařském učení. V této dílně poznává také mnoho osobností, například již postaršího Josefa Mánesa, či je zde také J. E. Purkyně a malíři Karel Purkyně, Waldhausser a sochař Heidelberg. Touhu pro prohloubení svých znalostí ukazuje zápis na Akademii, kde ale není ještě specializovaná sochařská škola.

Ke konci 70. let podniká svou první cestu do Paříže, k příležitosti světové výstavy, spolu s Ženíškem a Liškou. Získává zde poučení v dílech tehdejší francouzské plastiky, kterou považuje za nejlepší a která je mu v jeho díle nadále významnou inspirací.

Velký mezinárodní úspěch Myslbekovi přinesla práce na Krucifixu, v pořadí druhá verze tohoto díla. Tímto námětem se začal zabývat pod tíhou smutku ze ztráty svého syna Julia. První náčrt s touto tematikou proběhl již v roce 1877, kdy toto romanticky pojaté dílo bylo po 4 letech zvětšeno v pískovci. Myslbek s touto prací nebyl dostatečně spokojen a k tématu se vrací v období od roku 1888 do roku 1890. Úspěchu se mu později dostává na pařížském Salonu, kdy získává za toho dílo hlavní cenu ve velké mezinárodní konkurenci, sám Rodin údajně prohlásil, že nikdy na světě neviděl Krista lepšího⁶. K účasti na Salonu Myslbeka přiměl jeho dobrý přítel, který tenkrát pobýval v Paříži, také člen Jednoty umělců výtvarných a v neposlední řadě velký český malíř, Václav Brožík.

Před vznikem Jednoty umělců výtvarných byla také finálně hotova rozsáhlá výzdoba pro Palackého most, na které Myslbek pracoval od roku 1881. Tyto sochy inspirované českými pověstmi, Záboj a Slavoj, Libuše a Přemysl, Lumír či tragická loď Šárky, jsou považovány za vrchol umělcova romantického období. Při práci na skicách a modelech Myslbek hledal inspiraci především v tvorbě francouzských sochařů, jejichž díla studoval z fotografických reprodukcí zasílaných Myslbekovi od jeho přátel, především od Hynaise.

Od roku 1888 pracuje Myslbek na pomníku sv. Václava pro Václavské náměstí. Konečný model pro pomník sv. Václava na Václavském náměstí dokončil Myslbek již v roce 1888 a měla s ním být uzavřena smlouva na vyhotovení, za kterou se činil především dr. Hlávka, na základě usnesení sněmu byl však vypsan veřejný konkurs na toto prestižní dílo. Nakonec je vybrán Myslbekův návrh a zemský výbor uzavírá se sochařem smlouvu 12. ledna 1896⁷. Myslbek si dával na tomto pomníku velmi záležet, podrobně se věnoval studiu anatomie koní a bádal také v uměleckých dílech starých mistrů. Jeho poznámky ke studiu obsahovaly údajně

⁶ Myslbek 1960, 116

⁷ idem, 152

píše si Myslbek ve svých poznámkách, že má dát na koně málo řemení, dobrá, že viděl na reprodukci Paola Uccella. Uzdu má prý zas dobrou Gattamelata (řetízek u kušny); vyžaduje si fotografie Donatelovy, oceňuje koně Pisanellovy, má ve svém ateliéru reprodukci Verocchiova Coleonih⁸.”

Navštěvoval všelijaké koňské přehlídky a hřebčiny a stále si tato zvířata kreslil. V roce 1900 je konečně stvořen kůň, který sklízí obdiv znalců a s kterým je i sám jeho autor spokojen. Myslbek v následujících letech pracuje na postavě sv. Václava, v srpnu 1913 je kolem sochy strženo lešení a veřejnost se může začít kochat novou dominantou Václavského náměstí. Sochy světců byly dosazovány postupně až do roku 1922, kdy již po Myslbekově smrti, dostal pomník dnešní finální podobu. O vyhotovení této sochy krátce informuje časopis Dílo ve svém 3. ročníku v roce 1905 v rubrice „Zprávy umělecké a literární“: „, Socha sv. Václava dle modelu Myslbekova jest již v dílnách závodu Bendelmeyer a Červenka ulita a nyní pracuje se na ciselování jednotlivých částí. Tato práce a montáž jednotlivých dílů vyžádá si ještě asi rok času⁹.”

Dle Myslbekových deníkových záznamů byl ve spolku činný v roli předsedy velmi aktivně. Schůze se konaly přibližně třikrát do měsíce. Z Jednoty umělců výtvarných následně odešel roku 1900 z neznámých důvodů, patrně snad kvůli velké pracovní vytíženosti¹⁰. Jednota nadále sledovala osud svého prvního předsedy a informovala o jeho pracích prostřednictvím svého časopisu.

1.3 Ostatní umělecké spolky

Jedním z prvních spolků na našem území snažíc se o vytvoření podmínek pro rozvoj české kultury, se v době vrcholícího obrozeneckého procesu, stala Umělecká beseda, ta byla založena 9. března 1863¹¹. Jejím cílem bylo sdružit umělce všech oborů a následně prezentování české kultury jako rovnocenného partnera v evropské umělecké společnosti. Tento počín byl přijat s nadšením, pozitivní náladu následně jen umocňovala plánovaná výstavba Národního divadla, jako symbolu češství, která by přinesla uplatnění pro tvorbu svých členů napříč všemi obory. Tyto umělce, především z řad výtvarníků, někdejší členy Umělecké besedy, dnes známe pod označením „Generace Národního divadla“. Patří sem jeden z jejích zakládajících členů a zároveň první starosta výtvarného oboru v Umělecké

⁸ ibidem, 153

⁹ Dílo 1905, 120

¹⁰ „1. března 1900 - Pisemně jsem ohlásil, že vystupuji z JUV v Praze.”

in Myslbek 1960, 387

¹¹ 100 let Umělecké besedy 1963, 3

besedě mezi lety 1863 - 1866, Josef Mánes¹². S Uměleckou besedou je spojen i první předseda Jednoty umělců výtvarných, Josef Václav Myslbek. Do spolku vstoupil roku 1871 a následně byl také členem správního výboru besedy mezi lety 1878-1881¹³. Dalším významným zástupcem Generace Národního divadla jehož jméno je spojeno s Uměleckou besedou byl také Mikoláš Aleš, který stejně jako Myslbek stál později u založení Jednoty umělců výtvarných. V dalších letech však v tomto spolku převzali vůdčí činnost literáti a hudebníci, a to se výtvarné společnosti nelíbilo. Nejen na příkladu Myslbeka a Aleše, stojících u založení Jednoty umělců výtvarných, můžeme vidět potřebu založit spolek, který bude orientován pouze na umění výtvarné. Jako opozice k této situaci v Umělecké besedě byl ještě dříve než Jednota založen také umělecký spolek Mánes.

Spolek výtvarných umělců Mánes vznikl již na konci 80. let 19. století, tedy deset let před založením Jednoty umělců výtvarných. Už na tomto údaji můžeme poznat, který z těchto dvou uskupení byl ve svých názorech razantnější a měl potřebu se dříve vymezit vůči starším tradičním názorům. Cílem umělců sdružených kolem Mánesa však nebylo se tvrdě vyhranit vůči všemu, co se týkalo staršího umění. To ukazuje i pojmenování po Josefu Mánesu, či velká náklonost k zástupci generace Národního divadla, Mikoláši Alšovi. Umělecký spolek Mánes chtěl však vytvořit tvůrčí prostředí, kde by naopak nebylo přehnaně odsuzováno umění nové. Za velký přínos českému prostředí můžeme považovat výstavy pořádané spolkem v prvním desetiletí 20. století, kdy se v Praze představili osobnosti světového umění, jako Auguste Rodin či tvorba francouzských impresionistů. Velké ohlasy, byť převážně kritické, vyvolala především výstava Edvarda Muncha v roce 1905. O její uskutečnění se zasloužilo především radikální křídlo spolku, které reprezentovali umělci Preisler, Jiránek, Štenc, Sucharda a Kotěra¹⁴. Spolek pro své výstavní účely nechal v roce 1902 postavit vlastní provizorní pavilon v Kinského zahradě podle návrhu architekta Jana Kotěry. Spolek výtvarných umělců Mánes nepochybně přispěl k formování české výtvarné scény a za dobu svého působení se stal nejvýznamnějším uměleckým spolkem v českém prostředí. Na rozdíl od Jednoty umělců výtvarných byl Mánes i přes nepřízeň některých starších členů otevřen mladším umělcům, zástupcům tehdejšího avantgardního proudu. K jistému usmíření se starší

¹² idem, 24

¹³ ibidem, 25

¹⁴ Lamač 1988, 29

generací došlo roku 1909, kdy byly na jarní spolkové výstavě Mánesa poprvé prezentovány obrazy zástupců mladého umění, a to díla Filly, Beneše, Špály a Kubína¹⁵.

Právě tito zástupci mladé generace stáli u zrodu dalšího uměleckého spolku, avantgardně orientované skupiny Osma. Osma kolem sebe sdružovala novou generaci umělců, kteří již nebyli tolik orientováni na tradice vycházející z českého prostředí. Nejdůležitější pro ně byla svoboda ve vyjadřování a také zájem udržet krok s evropskými trendy. První výstava spolku se konala roku 1907 v nepoužívaném krámě a mezi sedmi vystavujícími zde byli: Kubín, Procházka, Kubišta, Filla, Feigl, Horb a Nowak¹⁶. Málokdo mohl v té době tušit jak úspěšná se díla těchto umělců, revoltující a přijata s kritikou, jednou stanou. Významnou událostí pro umělce z řad Osmy byla výstava Edwarda Muncha, která dle Filly, Munchova největšího obdivovatele, byla doslova petardou v jejich srdcích, která je přiměla konci odříkání v odvaze projevu¹⁷. Odvaha odpoutat se od starých tradic byla pravděpodobně také důvodem, proč byly později prvními průkopníky kubismu v českém prostředí právě umělci stojící u zrodu Osmy.

Podobnou orientaci k novým uměleckým stylům jako Osma měl spolek Artěl založený roku 1908¹⁸. Jednalo se však o společenství umělců, kteří se soustředili na výrobu a distribuci předmětů užitého umění navržených v duchu nových uměleckých stylů, kubismu a modernismu a jejichž hlavním záměrem byla obroda užitého umění v českém prostředí. Úsměvnou událostí bylo vůbec první veřejné vystoupení spolku, které se odehrálo právě v únoru roku 1908 na plese na Žofíně, kde členové nově vzniklého Artělu dostali povolení prodávat umělecký perník, jako zpestření večera¹⁹. Rok po založení si Artěl založil svou první prodejnu na dnešním Smetanově nábřeží a zároveň přijal do svých řad některé významné osobnosti z české výtvarné scény, kterými byli kupříkladu Vlastislav Hoffman, Jaroslav Horejc či Václav Špála²⁰. Úspěch Artělu dokazuje i fakt, že jako jeden z mála pořádal samostatné výstavy prací svých členů v zahraničí.

¹⁵ Padrta 1992, 41

¹⁶ Lamač 1988, 31

¹⁷ Padrta 1992, 19

¹⁸ Vlček 1995, 72

¹⁹ Fronek 2009, 13

²⁰ idem, 19

2. Umělecký měsíčník Dílo

2.1 Vznik a podoba časopisu Dílo

Následkem přibývajících počtu členů Jednoty umělců výtvarných, jejího nepopiratelného zastoupení a vlivu na české umělecké scéně, se spolek rozhodl vydávat od roku 1903 svůj vlastní umělecký časopis. Měsíčník nazvaný Dílo nesl podtitul “ List věnovaný původní tvorbě české hlavně dekorativní”.

I přesto, že první číslo časopisu Dílo vyšlo v roce 1903, přípravy probíhaly již velmi intenzivně o rok dříve. Myšlenka vydávat vlastní časopis byla schválena na valné hromadě spolku 5. 5. 1902²¹. Zde byl již také odsouhlasen jasný redakční řád. V pokladní zprávě za rok 1912 si můžeme povšimnout položek o zálohách a drobných vydáních na plánovaný časopis.

Ve svém prvním čísle uvádí spolek prohlášení o důvodech vedoucích k založení vlastního časopisu. Skromně podaný manifest obsahuje zmínky o snaze prosadit národní české umění a uskutečnit jakousi jeho obrodu²². Ke konci nechybí vybídnutí k zájmu o novou ilustrovanou revue. V tomto prvotním čísle také Dílo seznamuje své čtenáře se šesti body svého plánovaného programu. Snad aby upřesnili orientaci a okruh čtenářů, komu by mohl být měsíčník určen. V novém časopise se prohlašuje, že své zaměření bude orientovat nejen na práce českých výtvarných umělců, nýbrž si bude všimnout i umění užitého v průmyslu. Třetí

²¹ Dílo 1903, 23

²² Celé znění manifestu časopisu Dílo:

„ V nevelký počet českých ilustrovaných revue řadíme novou. Úmyslně neprovázíme její posílání frasemi o nutnosti neb oprávněnosti její. Přejíce jiným listům, aby pracovaly o umělecké výchově národa českého po svém směru a svou cestou, žádáme prostě též volnosti i pro ostatní velikou část umělectva českého, která má sice jiné snad vyznání, ale též a v umění stejně oprávněné: žádáme, aby porozuměním a pochopením byla uznána individualita každého výtvarníka, je-li jen v pravdě umělecká.

Budeme uveřejňovati ukázky prací všech odvětví tvorby umělecké bez osobních strannických tendencí. Nehodláme předkládati pracujícím a pozorujícím výtvary cizích umělců, nýbrž ukazovati práce svých vrstevníků a předchůdcův, aby na nich byl hledán význam jejich tvůrců pro české umění, aby na nich bylo hledáno, v čem přes cizí vlivy zůstali svými a v čem se přiblížili metě všech výtvarníků českých - českému umění národnímu. Nevydáváme heslo: umělecké obrození –neboť jsme hluboce přesvědčeni, že obrození jest již záslužným dílem těch, kdož pracovali před námi. Potřeba jen probuzený umělecký život siliti a přičiniti se svou hřivnou o to, aby svěže a bohatě proudil, všemi tepnami národního celku.

Netoužíme po tom, aby se národně rozšířil kult umělců – ale bolestně toužíme po rozšíření a prohloubení kultu českého umění, bez ohledu na to, kdy, na které větví a čí zásluhou plody přineslo. Hlásíme se o slovo, ne abychom bojovali programy a polemikami; chceme jen říci všem, kdož mají uši k slyšení a oči k vidění: takové jsou naše snahy, takové naše dráhy na širém poli volného umění; provázejte je povzbuzujícím zájmem. “

in Dílo 1903, 3 - 4

bod se zmiňuje o plánovaném zprostředkování svým čtenářům nejen umění současného, nýbrž i umění starých dobrých mistrů, což jen potvrzuje tradiční smýšlení samotné Jednoty. Dále si Dílo dává za cíl stát se užitečným a milým periodikem, ne pouze v úzkém okruhu umělecké společnosti. Tedy také dekoratérům, truhlářům, zlatníkům, sklářům a dalším zástupcům uměleckoprůmyslových oborů. Poslední dva body poskytují informace o ceně časopisu a jak postupovat při jeho předplacení. Časopis se předplácí ročně 12 korunami, 6 korun stojí předplatné půlroční, 3 koruny pak čtvrtletní²³.

V každém výtisku se časopis snaží seznámit čtenáře v krátkých bodech s nejnovějšími aktualitami z různých oblastí. K tomu slouží zpravodajské rubriky, jejichž názvy se v průběhu čísel nepatrně proměňují. V každém Díle můžeme najít některé z nich: „Zprávy umělecké a literární“, či odděleně, „Zprávy umělecké“ a „Zprávy literární“, dále rubriku „Hlídka časopisecká“ a občasně „Kroniku“ a „Literaturu“, která měla stejné poslání informovat o vydávaných publikacích, jako Zprávy literární informovali o časopisecké činnosti. Zpravodajská činnost Díla byla významnou částí této umělecké revue jelikož informovala od svých počátků o dění jak na české umělecké scéně, tak o situaci a událostech spjatých s uměním ve světě. Rubrika Hlídka časopisecká přinášela například již v prvním čísle Díla přehled o činnosti celkem 21 uměleckých periodik, přičemž z českého prostředí byly zastoupeny pouze Volné směry a u dvaceti dalších šlo o významné umělecké časopisy zahraniční, z nichž většina byla již v té době k dostání v Praze²⁴. Plánované výstavy, budování nových výstavních prostor, informace o veřejných uměleckých soutěžích i zprávy, co zajímavého se událo ve výtvarném umění, to vše bylo možno najít v rubrice Díla s názvem „Zprávy umělecké“. Struktura a rozsah textu se v nich proměňuje v jednotlivých číslech i ročnících, někdy jde o celé texty, přičemž jindy jsou informace podávány až heslovitě.

Texty a články publikované v časopise měli nejrůznější charakter, od profilů a medailonků týkající se tvorby velkých osobností výtvarného umění, ať už z tehdejší doby či z dob minulých, přes teoretické texty, po články zabývající se také architekturou a v neposlední řadě užitým uměním, dle podtitulu, který si časopis zvolil. Mimo odborných článků můžeme v

²³ Dílo 1. ročník 1903, 14

²⁴ „ Roku 1901 inzeroval jeden z pražských knihkupců ve zdejším uměleckém měsíčníku Volné směry tento seznam cizích periodik, věnovaných umění: L'Art, L'Art francais, L'Art et industrie, Gazette des Beaux-Arts, Revue des arts décoratifs, The Art Amateur, Art Journal, Art pictorial & industrial, The Studio (případně i s francouzským textem), Hirthův Formenschatz, Dekorative Kunst, Die Kunst, Deutsche Kunst und Dekoration, Kunst und Handwerk, Skulpturenschatz a Zeitschrift für bildende Kunst.“

in Prah 1993, 6

Díle narazit i na texty, které měli zprostředkovat více autentický vhled do smýšlení jednotlivých umělců než odborný názor. Byly jimi kupříkladu aforismy od světově proslulých osobností výtvarného světa, či překlady dopisů, kde si mezi sebou umělci vyměňovali osobní názory k nějakému aktuálnímu tématu. Pod titulem aforismy zde Dílo prezentovalo výroky takových jmen, jakými byli například Constable, Millet, Bocklin či Rousseau²⁵.

S přibývajícím popularitou časopis získával čím dál více inzerentů, objevovaly se zde nejrůznější reklamy podniků, obchodů, produktů či služeb z oborů příbuzných umělecké činnosti. Poprvé byla nabídka k inzerci veřejně publikována v Díle roku 1910 na zadní straně obálky třetího čísla časopisu s konkrétním rozpisem cen podle umístění v časopise, přičemž nejlevnější byla jedna osmina stránky uvnitř časopisu, za cenu 3 koruny a nejdražším místem celá stránka obálky v ceně 35 korun za číslo²⁶.

Každé číslo Díla obsahovalo rozsáhlý počet reprodukcí, většinou černobílých, avšak velkých rozměrů, jejich seznam měl v obsahu každého ročníku vlastní kapitolu s podrobně rozepsaným námětem a autorem, jelikož ne vždy odpovídalo umístění reprodukcí k textům publikovaných na okolních stránkách.

Výtvarné ztvárnění jednotlivých obálek se také rok od roku proměňovalo. Přejíždělo od bohatě dekorativně ztvárněných obálek, po seskupení spíše geometrických prvků, až k jednoduchým, o poznání stylově chudším provedení desek z let kolem roku 1912. Pro představu je níže uveden popis jednotlivých desek napříč prvními 12 lety časopisu.

Na obálce k 12. číslu z roku 1904 je název časopisu obklopen vinoucími se listy a jakoby zasazen do kruhu. [1] Celá obálka je vyhotovena v kombinaci červené a zlaté barvy. Zajímavostí je překlad znění podtitulu i do francouzštiny, což se již později neopakuje. Také se jedná o jednu z nejobsáhlejších obálek, co se týče poskytnutých informací o samotném měsíčníku, v ostatních ročnících je povětšinou pak najdeme na vnitřní straně desek. Pro třetí ročník, vydávaný v roce 1905, jsou obálky jednotlivých čísel stejné²⁷. Výtvarné provedení obálky třetího ročníku obsahuje o poznání méně informací, než ta z roku předešlého a ani užité písmo není vyvedeno tak ozdobně. [2] Idylický obrázek dívky sbírající květiny nad názvem časopisu připomíná typický typ „secesní“ ženské postavy z tehdejší doby. Celkové ztvárnění připomíná tvarem samotný obdélný časopis zasazený do kruhového objetí

²⁵ Dílo 1911, 44

²⁶ Dílo 1911, nepag.

²⁷ Tato informace vychází ze tří stejných obálek různých čísel ve společném svazku 3. ročníku časopisu.

popínavého listí. Obálka byla vyvedena jednou barvou. Na obálce k číslu 11. a 12. pátého ročníku je vyobrazen ženský portrét. [3] Pravděpodobně se jedná o podobiznu některé z patronky umění, oblíbený mytologický námět. Ornamentální pásy obklopující texty v záhlaví a zápatí uvnitř samotného časopisu, se poprvé objevily v roce 1908. Jedny z nejkrásnějších obálek Díla byly vytvořeny v letech 1909 a 1910, kdy časopis prožíval své slavné období pod vedením malíře Aloise Kalvody. Jedna z obálek z té doby kombinuje florální motiv uzavřený v protáhlém obdélníku, který po obvodu obíhá dekor připomínající malé, do sebe zapadající vlnky a v horní části vytváří tvar písmene “T” v jehož prostředku je umístěn název periodika.[4] Obálka v pořadí druhého čísla 8. ročníku tvarem připomíná erb a může působit velmi jednoduše. [5] Avšak prvek dvoubarevné kostky ve znaku nad nápisem působí jako zajímavý a moderní detail. Speciálním je číslo Díla publikované k památce Karla Hynka Máchy. Jedná se bezesporu o nejvíce výtvarně zdobené číslo, kde je každá stránka uvnitř časopisu ohraničena zajímavými prvky, ať už se jedná o linky s vegetabilními a florálními motivy, či dokonce více tvarů spojených dohromady, působících jako rám k jednotlivým úryvkům básní tohoto velkého umělce v čísle publikovaných. [6] [7] Stylizovaná moderní kaple zasazená ve střední části obálky, jež je vodorovně a svisle rozčleněna černými silnými linkami, se nachází na obálce osmého ročníku Díla a lze ji považovat za jednu z výtvarně nejprovedenějších a nejzajímavějších. [8] Výrazná je nejen jednoduchá kresba stavby na červeném pozadí, také celková kombinace červené a černé barvy, ale především celý střední pás nesoucí název časopisu v horním poli a jeho popis v části dolní. V postranních pásech jsou na obálce umístěny decentně malé červené křížky na bílém pozadí. Velmi jednoduchým a poněkud nevýrazným příkladem je naopak deska časopisu z roku 1912. [9] Zde je pouze dekorativně ohraničen název a popis uměleckého měsíčníku. Ve dvanáctém ročníku, konkrétně u čísla 11. – 12., se výtvarné ztvárnění znovu vrátilo k výraznějšímu způsobu prezentace desek časopisu a to v podobě kresby, na níž je váza s květinami. Kresba zabírá více než polovinu stránky a je umístěna ve střední části. [10] Obálka je provedena jako jednoduchá kresba tužkou. Toto poslední číslo dvanáctého ročníku bylo kvůli složité situaci spojené se začátkem První světové války dokončeno až v červnu roku 1915²⁸.

2.2 Redaktor Alois Kalvoda

Malíř Alois Kalvoda se mimo své výtvarné a pedagogické činnosti významně prosazoval i na poli literárním. Právě s časopisem Dílo spojil svůj život na tři léta v období mezi roky 1909 a 1912 jako jeho redaktor. Svými texty však do časopisu přispívá již od roku 1907.

²⁸ Dílo 1915, nepag (titulní list)

Alois Kalvoda se narodil v roce 1875. Po studiu na brněnském gymnáziu se vydal do Prahy, kde byl přijat na Akademii, do krajinářského ateliéru prof. Juliuse Mařáka. Po splnění povinné vojenské služby se vrací do Prahy a dokončuje svá studia na Akademii. Obraz, s kterým v roce 1898 úspěšně absolvoval, Osiky u Velkých Němčic, zakoupilo do své sbírky brněnské Zemské muzeum. Veřejnosti se poprvé představil větším souborem svých děl na výstavě spolku Mánes v roce 1899 konané v Rudolfinu. Následují studijní pobyty v Paříži a Mnichově, které Kalvoda podnikl díky získání Hlávčova stipendia. Své názory na tyto tehdejší dvě hlavní centra uměleckého světa publikuje později ve vztahu k českému umění v časopise Dílo²⁹. Po návratu do Prahy se usazuje v ateliéru v Mánesově ulici na Královských Vinohradech a stále věrný odkazu svého profesora Mařáka, zde začíná provozovat soukromou krajinářskou školu. Jeho pedagogická činnost pak vyvrcholí v roce 1917, kdy se rozhodne koupit zámeček v Běhařově a zřizuje zde jakousi krajinářskou akademii v přírodě s možností pobytu pro své studenty.

Svůj literární talent Alois Kalvoda pravděpodobně objevil díky přátelství a spolupráci s mnoha českými významnými spisovateli začátku 20. století. Je známo, že mezi Kalvodovy přátele patřili mimo jiných Antonín Sova, bratři Mrštíkovi nebo Josef Merhaut. Počínaje rokem 1902 přednášel o umění a tyto názory následně publikoval v časopisech a novinách, např. v „Čase“, „Českém slově“, „Moravské Orlici“ a v „Lidových novinách“³⁰. Od roku 1907 přispíval úvahami z tehdejšího uměleckého prostředí do časopisu Dílo svého domovského spolku, Jednoty umělců výtvarných. Jako hlavní redaktor Díla zaujmul zejména svou sérií 24 statí o umělcích, které byly v měsíčníku publikovány rozděleně po celý rok 1911. Alois Kalvoda se uplatňoval také na poli dramatické tvorby, ve svých dramatech jsou mu tématem zejména společenské problémy ze života umělce. Tato díla jsou cenná především pro svou autentičnost. Tu můžeme objevit také v jeho knize “Přátelé výtvarníci”.

Právě tato kniha “Přátelé výtvarníci” se stala neobyčejným pohledem do zákulisí života tehdejších umělců. Kalvodovo velmi osobní a mnohdy až sentimentální podání vlastních vzpomínek a zážitků s jednotlivými kolegy, například v kapitole o profesoru, a především v té o umělcovo velkém vzoru, Juliu Mařákovi, činí z této publikace velmi zajímavé dílo. V knize se můžeme rozplývat spolu s Kalvodou nad krásou mladé ženy Antonína Slavička, dojmout se nad těžkým osudem samotáře Otakara Lebedy, představovat si cestu do Paříže za Lud'kem Maroldem či se zúčastnit na chvíli večírku ve společnosti milovníka zábavy, Františka Úprky.

²⁹ Dílo 1907, 2 - 13

³⁰ Zemanová 1998, 25

Na celkem dvanácti popisech životních osudů umělců a svých vzpomínkách na ně, pracoval Kalvoda mezi lety 1907 a 1929. Kniha byla vydána v roce 1929 Jednotou umělců výtvarných v Praze. Druhou jeho knižní publikací byly vzpomínky na dětství a rodinu vydané pod názvem „Vzpomínky”.

Alois Kalvoda umírá na svém záměcku v Běhařově na následky dlouho trvající nemoci roku 1934.

2.3 Další umělecké časopisy z českého prostředí

Nejvýznamnějším uměleckým periodikem byl v období let 1902–1914 časopis nesoucí název „Volné směry” vydávaný spolkem Mánes. První číslo tohoto zpočátku převážně literárně orientovaného časopisu vyšlo na podzim roku 1896³¹. Jejich cílem bylo seznamovat čtenáře s novými tendencemi jak v českém, tak i v zahraničním umění, avšak nikoliv násilnou formou přejímání jakýchkoli trendů, nýbrž za účelem posunout české umění kupředu a udržet jeho pozici v evropském kontextu. Své názory shrnuli v manifestu uveřejněném ve Volných směrech při příležitosti první výstavy spolku roku 1898³². Volné směry mnohdy publikovaly texty, či celá čísla a ročníky, s ohledem na výstavní činnost spolku. V letech 1902–1914 se v redakci tohoto časopisu vystřídala taková jména jako Stanislav Sucharda, Jan Kotěra, František X. Šalda či později Emil Filla a Josef Čapek. Neshodné názory mezi Mánesem a Jednotou si spolky vyměňovali právě skrze svá umělecká periodika. Se spolkem Mánes je také spojený časopis orientovaný čistě na architekturu „Styl”, jehož první číslo vyšlo ke konci roku 1908³³.

S příchodem moderních revoltujících tendencí, a následným upevňováním jejich pozice kolem roku 1910, trpěl nejen Mánes, ale i jeho časopis názorovými rozkoly mezi svými členy. Z tohoto popudu, umělců v Mánesu nespokojených, vzniká po jejich odchodu roku 1911 spolek nový, Skupina umělců výtvarných, ta stejného roku začíná vydávat vlastní časopis s názvem Umělecký měsíčník³⁴.

Za zmínku stojí také primárně literárně orientovaná Moderní revue, která v českém prostředí vycházela od roku 1884 a jejímž vydavatelem byl Arnošt Procházka³⁵. Právě díky svému vydavateli, který měl zálibu ve výtvarném umění, se skrze jeho eseje a později i knižní

³¹ Prah 1998, 8

³² Lamač 1988, 14

³³ idem, 34

³⁴ Prah, 74

³⁵ Wittlich 1985, 119

vydání, mohlo české publikum seznámit s tvorbou převážně zahraničních výtvarných umělců. V Moderní revue se také objevovaly kritiky výstav z českého prostředí a komentáře z dění v uměleckém světě.

3. Dílo mezi lety 1902 – 1914

3.1 Dílo v letech 1902 – 1906

Období mezi lety 1902 a 1906 bylo na české umělecké scéně dobou nových impulsů a změn, které vytvářely podmínky pro nástup generace umělců nezatížených okolnostmi minulého století a zároveň dobou, kdy ještě byly poplatné staré principy a přístupy významných starších osobností uměleckého světa. Rozhodnutí o založení nového uměleckého časopisu *Dílo* proběhlo již v roce 1902, konkrétně již v květnu, jak uvádí jednatelská zpráva spolku za tento rok³⁶. V témže roce, kdy spolek *Mánes* staví svůj vlastní nový výstavní pavilon pod Kinského zahradou. Zde se konaly významné výstavy zahraničních umělců. V roce 1902 Auguste Rodin a roku 1905 se zde uskutečnila jedna z nejvíce jak kritizovaných, tak obdivovaných výstav prvního desetiletí 20. století, výstava děl Edvarda Muncha. Samotný spolek *Jednoty umělců výtvarných* vystupoval jako konzervativní protějšek *Mánese*. Nemůžeme však tvrdit, že by postoje jeho členů, prezentované právě v časopise *Dílo*, zaujatě kritizovali nové podněty, které *Mánes* do českého prostředí přinášel.

Aby časopis dostal slova svého podtitulu, je jako jeden z prvních článků v prvním čísle publikován text týkající se dekorativního umění, rozsáhlá studie o české majolice. Její vývoj je zde mapován od 16. století. Tvrzením, že: „Nesmí se ovšem brát zřetel jedině a pouze ke království Českému, nýbrž i ke všem jeho součástem, jako k Moravě a ke Slezsku a to i pruskému, které až do poloviny osmnáctého věku náleželo české koruně, a musí se též přihlídnouti k vlivům, jimiž mocná, kdysi česká říše, která nebyla jen politickým, nýbrž i kulturním celkem, působila na své sousedy³⁷“. Koula předbíhá budoucí zájem *Díla*. V dalších letech se časopis snažil o zprostředkování svým čtenářům právě umění nejen z českého prostředí. Velkou událostí týkající se dekorativního umění byla výstava konaná v Saint Louis roku 1904, o které přináší téhož roku v *Díle* podrobnou reportáž architekt J. Stibral. Obsáhlý text nepopisuje pouze umění dekorativní, ale věnuje se i architektuře a popisu výstavních budov jednotlivých zemí. Umělecko-průmyslová škola v Praze byla na této výstavě prezentována interiérem dle návrhů Jana Kotěry ve spolupráci s realizacemi od Suchardy. Úspěch komentoval Stibral, ředitel tohoto ústavu, skromně avšak zmiňuje, že dle ohlasů cizího přítomného tisku se českému zastoupení dostalo uznání³⁸. Také uspořádání oddělení výtvarného měl na této výstavě na starost Jan Kotěra, byla zde prezentována díla Hynaise,

³⁶ *Dílo* 1903, 118

³⁷ *idem*, 29

³⁸ *Dílo* 1905, 165

Švabinského, Preislera, Marolda, Kalvody a Bílka³⁹. Byly přítomni tedy umělci jak z řad Jednoty, tak zástupci spolku Mánes. Stibralova reportáž se nezmiňuje již o sporech, které řešili umělci při plánování výstavy, a kvůli kterým se velká část z nich rozhodla výstavy vůbec nezúčastnit^{40 41}.

Z textů týkajících se starého umění publikovaných v časopise za dobu jeho prvních čtyř ročníků stojí za zmínku především dva, které se věnují období českého barokního umění. První odbornou studií je práce profesora Karla Chytila zabývající se dílem velkého českého sochaře Ferdinanda Maxmiliána Brokoffa. Chytil se v ní věnuje jak krátkému představení života a sochařovy práce obecně, tak především jeho umělecké činnosti ve Slezsku. Konkrétně ve Vratislavě se objevuje jeho jméno při sochařské výzdobě kaple od Jana Fischera z Erlachu v letech 1722 – 1727⁴². Následujícího roku publikuje Jaroslav Kamper rozsáhlou práci mapující život a dílo Václava Vavřince Reynera, která je rozdělena do tří částí⁴³. Oba dva texty jsou doplněny o velké množství reprodukcí.

Ve čtvrtém ročníku vychází teoretický text s názvem O studiu umění od K. Jánošíka. Apeluje zde na všímavost a vzdělanost mladých žáků uměleckých škol, jako zástupců budoucího umění. Objevují se zde nejrůznější popisy o důrazu na teoretické vědění, cestách za poznáváním, studiu dějin umění a přírody, tak aby člověk dosáhl vzdělanosti. Na tento návod navazuje úvaha o propojení starého a nového umění, kdy by se celá myšlenka dala lehce shrnout do autorova jednoho výroku z tohoto textu: „Znalost starého otevře perspektivu nového a odkryje pramen všeho umění⁴⁴.“ V tomto textu můžeme stále vidět konzervativní přístup, kdy autor dává naději ke změně, avšak pouze pod podmínkou prvotního zachování starých pravidel. Tato charakteristika by se dala uplatnit i na první ročníky časopisu.

Téma architektury se objevilo v textu od architekta Antonína Balšánka. Práce s názvem „Pobřeží Malé Strany a jeho estetický význam“. Balšánek zde kritizuje novou zástavbu na nábřežích na protilehlém břehu Vltavy a apeluje na zachování volných ploch Malé Strany.

³⁹ idem, 164

⁴⁰ „Z prvu pozvání k informační schůzce, pak vyzvání k účastenství, a když to se zdá býti zajištěno, oznámí se umělcům, že je k dispozici tolik a tolik čtverečních metrů stačících na několik málo obrazů.“ in Dílo 1903, 217

⁴¹ Nelibost ohledně podmínek prostoru k vystavování komentují také Volné Směry ve své zpravodajské rubrice: „Umění českému a polskému dostává se tedy dohromady tolik místa co každému jednotlivému sdružení vídeňskému“ in Volné Směry 1904, 32

⁴² Dílo 1905, 52

⁴³ U obsáhlejších studií šlo o standardní přístup publikování těchto textů během roku po kouskách.

⁴⁴ Dílo 1906, 198

Jediným dle architekta přípustným prostorem k zastavění je dnešní Klárov a to pouze, když by budovy sloužily uměleckým účelům jako výstavní prostory k výročním výstavám⁴⁵.

Jako poctu jednomu ze svých zakládajících členů vychází roku 1905 text mapující tvorbu Františka Ženíška od hlavního redaktora Dr. F. X. Jiříka. Autor zde popisuje oslavně život a především tvorbu tohoto velkého umělce od jeho prvních výstav v letech 70., přes detailní rozbor dekorací následně vyhotovených pro Národní divadlo, až k Ženíškově pedagogické činnosti. Umělec, prezentovaný jako hrdina navazující na dílo Josefa Mánesa, je zde doslova oslavován: „Jako štědrý dárcce nejlepší květy svého umění věnoval vlasti, té vlasti, která v zmatku doby zapomíná na práci, jenž vytryskla ze slávy, vlasti, která nejméně odměňuje svoje oddané⁴⁶.“ V roce 1903 uveřejnilo Dílo veřejné blahopřání Mikoláši Alšovi k jeho 50. narozeninám v podobném, národ oslavujícím duchu⁴⁷. V rubrice „Zprávy umělecké“ informuje o plánované výstavě Alšových děl v pavilónu spolku Mánes v Kinského zahradě, jež se má uskutečnit stejného roku na podzim⁴⁸.

Mimo textů týkajících se umění z nejrůznějších oborů a období, jak bylo nastíněno výše, byl časopis od svého vzniku zdrojem aktualit prostřednictvím rubrik „Zprávy umělecké“ a „Hlídky časopisecká“. Zpravodajská činnost Díla je například oproti časopisu Volné Směry v těchto letech daleko obsáhlejší. Jen v prvním ročníku časopisu se v této rubrice můžeme dozvědět o výstavách konaných v Německu, Rakousku či Rusku a zároveň o podrobné situaci v našem prostředí. Jedná se většinou o krátké odstavce s výstižným popisem. K velké Mezinárodní výstavě krojů v Petrohradě Dílo udává, že nebyla z evropských zemí zastoupena pouze Anglie, dále popisuje zvláštní oddíl mimoevropských států, kam Čína zaslala bohatou sbírku svých národních krojů⁴⁹. Těžko říci, zda redakce na zahraniční výstavy vysílala své vlastní zástupce, či měla místní zpravodaje anebo získávala informace o výstavách právě z časopisů, které v Díle mapovali. Nicméně tato rubrika mohla být nápomocná samotným umělcům, jelikož zde byly zveřejňovány výstavy k obeslání či veřejné umělecké soutěže s následným uveřejněním výsledků. Další užitečnou věcí pro umělce zde publikovanou jsou nabídky na stipendijní pobyty prezentované pod názvem „Konkurence“. Nabídka na takovou stáž většinou obsahovala údaje o době konání, finanční částku a podmínky účasti. Patrně jednou z nejvelkorysejších byla nabídka na celkem pět stáží od Josefa Hlávky. Jednalo se o

⁴⁵ idem, 58

⁴⁶ Dílo 3, 288

⁴⁷ „Od okamžiku, kdy opustil dusné síně staré Akademie v Klementinu, věnoval celou svoji duši, chtění i práci svému národu“. In Dílo 1, 5

⁴⁸ Dílo 1, 43

⁴⁹ Dílo 1, 42

jedno stipendium celoroční, dvě pololetní a dvě čtyřměsíční s peněžní dotací od 2400 korun po 800 korun, kdy podmínkou byla následná společná výstava vybraných umělců v Rudolfinu na jaře roku 1905 a splnění 5 závazných prohlášení⁵⁰. V jiné stipendijní nabídce od královské akademie umění už tolik opatření nebylo a nabídka uvedena: „Ucházeti se mohou mladí krajináři z Čech bez rozdílu náboženství a pohlaví...“⁵¹ patrně lákala jiné typy umělců. V některých případech rubrika sloužila také jako prostor pro článek, který nebyl zařazen do hlavní textové části. V rubrice se objevují nejen zprávy o výstavách pražských v českém prostředí, ale i výstavách konajících se v menších městech. Příkladem budiž výstava velkého oblíbence napříč spolky, Mikoláše Alše, v Uherském Hradišti konaná v říjnu roku 1905⁵².

Dílo také bedlivě sledovalo dění kolem spolku Mánes a aktivitu svého největšího konkurenta, Mánesem vydávaných, Volných Směrů. Hned v jednom ze svých prvních čísel měsíčník Jednoty umělců výtvarných suše kritizuje výstavu moderního francouzského umění pořádanou Mánesem v Kotěrově pavilónu. Hned v první větě je uvedeno, že výstava nesplnila očekávání. Dále pokračuje kritika o neúplnosti děl a přehnané reklamy vzhledem k velmi nízké návštěvnosti. Vše je zakončeno poněkud jízlivým výrokiem: „Na svoji vlastní škodu, ovšem, též na škodu umění.“⁵³ V následujícím čísle podává zprávu o plánované reprezentační výstavě českého umění v pavilonu Kinského zahrady, která by měla být uskutečněna po dva měsíce na jaře. Mánes svou výstavu prezentoval jako přístupnou pro všechny české umělce bez ohledu na spolkovou příslušnost ve snaze vytvořit co nejlepší přehlídku českého umění. Nabídka však byla zveřejněna, a pravděpodobně i obdržena v Díle, již po uzávěrce přihlášek, která se konala hned ze začátku roku 1903, konkrétně do 10. ledna⁵⁴. Tyto záležitosti pomalu přispívaly k nepřátelství mezi spolky, které se postupně vyostřovalo. Dvacáté jubilejní výstavě spolku Mánes věnovalo Dílo ve svém časopisu celou jednu stranu. To se samo o sobě v této zpravodajské rubrice stávalo málokdy, že by jedné výstavě bylo věnováno takového prostoru. Očekávaný velkolepý dojem z výstavy se však nedostavil. Ať již tomu bylo kvůli starým motivům obrazů, jejichž náměty došly své slávy v minulých letech, jak tomu bylo shledáno u děl Slavíčkových, či línou pózou a nedostatkem výrazu a formy u sochy Mojžíše od Bílka, která byla umístěna u vstupu do výstavy a měla více nabudit než zkraje diváka znudit. Jestli zde nebylo popsáno něco negativně, pak aspoň bylo poznamenáno, že to či ono dílo nepřekvapilo ničím výjimečným, jako výraz kritiky nejslabší. Časopis u této příležitosti

⁵⁰ Dílo 1904, 188

⁵¹ Dílo 1906, 76

⁵² Dílo 1905, 190

⁵³ Dílo 1903, 43

⁵⁴ Dílo 1903, 64

načíná právě samotné téma kritiky umění ke konci svého hodnocení výstavy. Obviňuje Volné Směry z mnohdy nepodložené a přehnané kritiky všeho, co se nevztahuje k Mánesu za snahou co nejvíce upevnit svou pozici. Vysvětlení přichází ke konci textu k jubilejní výstavě, kde Dílo přichází vtipný zvrat: „...až sem napsali sme tento článek dle Vašeho receptu na ubíjení všeho, co je mimo Vás... museli sme se snížiti, abychom Vám i ctěnému listu Vašemu ukázali, jak je takový boj nízký.“⁵⁵ Nicméně nezapomene dodat, že ne všechny názory byly myšleny jako přehnaná nadsázka. Rozdíly mezi Volnými Směry a Dílem lze také ilustrovat na případě umělce Jana Nowopackého. Členové Jednoty považovali dílo Nowopackého za hodné uspořádání mu samostatné výstavy. V Díle informovali o plánované přehlídce jeho díla v paláci v ulici Na Příkopech roku 1903 a zároveň byl publikován článek s reprodukcemi představujícími jeho tvorbu čtenářům. Volné směry daly najevo svůj velmi nelichotivý názor na jeho zastaralý styl o pár let později, až nevhodně k příležitosti jeho úmrtí roku 1908⁵⁶. Ke konci roku 1906 vychází jako součást časopisu samostatný dvojité sešit přinášející ukázky prací studentů umělecko-průmyslové školy z oboru dekorativní a ornamentální plastiky, pod vedením pedagoga Celdy Kloučka, který uvádí práce svých žáků. Skizzy a modely působí moderně a svěže, jak Klouček avizuje hned začátku svého krátkého úvodního textu. On sám prošel dlouhým vývojem, kdy vedl studenty k odkazu převážně starého umění renesance a baroka, než se roku 1903 začal zajímat o nové přístupy a svým budoucím žákům poskytl podmínky k rozvoji moderní plastiky⁵⁷.

3.2 Dílo v letech 1907 – 1910

Doba mezi lety 1907-1910 je bezesporu tou nejslavnější pro časopis Dílo v čase od jeho založení po rok 1914. Na české umělecké scéně se tehdy událo bezpočet významných událostí. Bylo tím založení a první výstava avantgardně orientovaného nového spolku Osma. Ta představila poprvé svěží tvorbu nastupující generace, umělců již naprosto odpoutaných od starých tradic. Roku 1908 vzniká pak Artěl, spolek, který si dal za úkol obrodu užitého umění v českém prostředí. Výstavní činnost Mánesa pokračuje úspěšně v prezentaci dalších významných zástupců zahraničního umění u nás. Ať už výstavami francouzských impresionistů, švédského umění či tvorby sochaře Antoina Bourdella. Spolek Mánes zároveň

⁵⁵ Dílo 1906, 74

⁵⁶ „Jeho doba přešla již před 45-50 lety, od té doby žil mimo skutečný stav umění „dílo svědomitého turisty.“ in Volné Směry 1908, 206

⁵⁷ Následky tohoto činu neodvratně nesoucí znaky nastupujícího moderního sochařství popisuje Klouček až s údivem v Díle: „Na počátku dost naturalistická, stávala se výzdoba ta dalším pěstěním ve škole i v praxi, hlavně na stavbách stále určitější i stylizovanější a šířila se přes mnohý počáteční odpor víc a více.“ in Dílo 1906, 221

začíná roku 1908 vydávat další umělecký časopis, tentokrát orientovaný na architekturu, nesoucí název Styl. Samotný časopis Dílo prošel v těchto čtyřech letech velkými změnami, ať již v zaměření publikovaných textů či ohledně svého vizuálního ztvárnění. Důvodem byly bezesporu změny v redakci časopisu a především nástup malíře Aloise Kalvody na místo hlavního redaktora od roku 1909. První, v pořadí 7. ročník, pod vedením nového redaktora neobvykle obsahoval převážně texty od zahraničních autorů. Časopis se v té době také celkově zaměřil daleko více na prezentaci umění cizího a to převážně slovanského, jak napovídá i změna názvu jeho podtitulu z „List věnovaný původní tvorbě české hlavně dekorativní“ na „Měsíčník umělecký, věnovaný původní tvorbě české a slovanské, zejména dekorativní“. Výtvarné pojetí obálek Díla se stalo daleko více svěžím a moderním, to jen dokazuje názor ohledně těch z roku 1910: „Střídající se obálky Díla z roku 1910 působily vynalézavěji a živěji než ustálená výprava Volných směrů⁵⁸.“

I přesto, že již zde nebylo publikováno tolik textů o dekorativním umění, jako tomu bylo v prvních ročnících, stále Dílo dostalo znění svého podtitulu. V textu týkajícím se soutěže na dámský šáteček vypsany Umělecko-průmyslovým muzeem od R. Tyršové z roku 1907 je podán popis krajkářské techniky, konkrétně u paličkování. Tento text doplňuje množství reprodukcí uveřejněných v témže čísle. Odůvodněním podrobného popisu, jak taková díla vznikají je uveden hned na začátku textu a vyjadřuje nutnost propojení uměleckého ztvárnění zároveň s dobrým zvládnutím práce technicky, jež v předešlých letech u stejných soutěží zúčastněným chyběla⁵⁹. Důležitostí technického provedení děl se zabývá Dr. F. X. Jiřík v textu z roku 1908. Kritizuje zde rozmach dekorování předmětů umělecko-průmyslových na úkor jejich funkce s cílem pouze takové objekty učinit na oko líbivými. Prvotní zájem na dekoru u architektury považuje za velkou hrozbu při utváření nových městských čtvrtí. Rozvoj napodobenin u nejrůznějších materiálů se u Jiříka také neseťká s pochopením, jelikož hlavním pro materiál je splnění svého účelu. V neposlední řadě se zde autor věnuje otázce umění a řemesla, která je aktuální i pro dnešní dobu. A to nakolik je u umělecko-průmyslových oborů potřeba znalosti toho, kdo dílo navrhuje, technik, jakou bude zhotoveno. Na konci glosy nabádá: „Nic jiného než návrat k jednoduchosti, účelnosti, konstruktivnosti v umění, tedy k něčemu opačnému než vyrozumíváme pojmem dekorativnosti...“⁶⁰ Pravděpodobně netuší, že tato hesla budou pro moderní architekturu nadcházejících let natolik

⁵⁸ Prah 1998, 50

⁵⁹ „První ceny dostalo se práci navržené odborníci technicky i theoreticky paličkování ovládající, až druhé ceny práci komponované umělkyní.“ in Dílo 1907, 43

⁶⁰ Dílo 1908, 30

závazná. Text od Zorky Hovorkové k výstavě „Srbská žena” prezentované v paláci Lucerny byl publikován v osmém ročníku Díla. Hovorková zde detailně popisuje toto lidové umění z čistě ženské produkce. Na výstavě bylo představeno velké množství látek s bohatě vyvedenými výšivkami nejrůznějších ornamentů, také oděvy, dále starobylé kroje, koberce a další textilie. Nejvzácnějším exponátem byla rouška z černého aksamitu, vyšívaná zlatou nití, z roku 1389, která patřila caru Lazarovi⁶¹. Z popisu je zřejmé, že se jednalo o velmi originální a do té doby nevídanou přehlídku slovanského umění v našem prostředí.

Ze slovanských národů bylo v Díle prezentováno nejpočetněji umění ruské. C. Danilovič ve své studii mapuje vývoj a význam starého ruského umění. Studie byla uveřejněna v pátém ročníku, roku 1908. Stěžejním pro pochopení vývoje je dle Daniloviče rozdělení ruského umění na dvojí, lidové a vlastní národní, přepychové. Velký význam ve formování umění je připisován také náboženství, konkrétně příchodu křesťanství a s tím spojené umění byzantské. Rozdíl mezi lidovým a přepychovým umění vyšších vrstev je v zachování tradic u umění lidového a posedlostí evropskými vlivy na straně umění přepychového. Ve stejném roce byl v Díle publikován ještě jeden text, který se zabývá vývojem staršího umění ruského. Ten se na rozdíl od Danilovičova textu zabývá konkrétními umělci, kteří se podíleli na formování výtvarného umění od doby cara Petra Velikého až do druhé poloviny 19. století. Šlo především o umělce ruské národnosti. Mimo výtvarného umění jsou zde zmíněni také velké osobnosti literární. Stejně jako v českém prostředí došlo v druhé polovině 19. století ke sporu mezi individualismem a akademismem, což v Rusku vedlo roku 1870 k založení „Společnosti kolujících výstav”⁶². Úspěch spolku, do kterého patřil i známý malíř Repin, popisuje autor textu A.L. následovně: „Tito umělci zbavili ruské umění dokonale všeho cizího, všeho anekdotického, každého eklekticismu a postavili je zcela na půdu domácí.”⁶³ V pořadí třetí text o ruském umění uveřejněný v Díle roku 1907 má název „Ruské moderní umění v Paříži”. Tato výstava představila ve Francii tvorbu čistě ruských umělců. Text opět popisuje podmínky v ruském umění 19. století a jeho těžkou cestu. Ke konci autor A. L. přidává srovnání s prostředím českým⁶⁴. Problematika národní otázky v umění nebyla však aktuální pouze v ruském a českém prostředí. Stejně na tom byl i další slovanský národ, Polsko.

⁶¹ Dílo 1910, 232

⁶² Dílo 1907, 279

⁶³ Idem

⁶⁴ „Jako na Rusi jsou i v Čechách, na Moravě i na Slovensku dány tytéž podmínky. Jest tu stejně lid oddaný kráse, lid, z jehož starých památek uměleckých mluví stejně vyspělá kultura umělecká a nadání, je se stejně zanedbává a soustavně nejen industrialismem, ale i kosmopolitickým uměním ubíjí, jako na Rusi.” in Dílo 1907, 272

U příležitosti výstavy polských malířů v českém Hodoníně se nad touto situací zamýšlí Maryan Morelowski na stránkách Díla roku 1909. Silná skupina mladých polských umělců stále bedlivě sleduje západní trendy, již však nejde o slepé napodobování ale spíše o hledání si vlastního osobitého, národního a zároveň moderního stylu.

Z textů teoretických, které byly publikovány v Díle v období těchto čtyř let, se otázkou českého umění zabývá například text z roku 1907, jehož autorem byl budoucí hlavní redaktor časopisu, malíř Alois Kalvoda. Ve dvou zveřejněných studiích je hlavním Kalvodovým tématem český umělec a jeho dílo, jak napovídá i samotný název. V době, kdy povětšinou všichni z významných osobností uměleckého světa cestovali po evropských zemích za novým poznáním a podněty, je důležité nezapomenout na své kořeny. Vliv takových cest na umění českých umělců Kalvoda sice nepřiznává, zároveň ale nezavírá oči před reálnou situací. Místo vzniku velkých děl českých umělců, které národní vliv nejen nepostrádají, ale mohli by být považovány spíše za hlavní reprezentanty umění typicky českého, národního, přiznává u Brožíka a Muchy ve spojení s metropolí francouzskou. K dodržení svých slov o zprostředkování věcí moderních čtenářům Díla v úvodním textu k sedmému ročníku časopisu bezpochyby přispěl text o umění v moderním životě. Zaujalo nejen slovo moderní, které bylo obsaženo v názvu, ale především jméno autora, Oscara Wilde, a jeho odvážné názory předbíhající svou dobu. Wilde se zde vyjadřuje k důležitosti krásy, jež je podstatou umění, kde za použití citátu zástupce hnutí Arts and Crafts, Williama Morrisse, vyzdvihuje praktickou funkci uměleckých předmětů. Pomocí citace Ruskina odsuzuje špatné užívání materiálů a jejich imitace. Vyjadřuje se s nepochopením v otázce, co je v té či oné sezóně moderní a také se dotýká ve své přednášce problematiky národního umění, již tolikrát v Díle probíraného tématu. Za moderní se dá bezesporu považovat názor, že právě národní umění je nemožné a že myšlenka národní může být projevena pouze v detailu⁶⁵. Zajímavé jsou i jeho myšlenky týkající se umění dekorativního. Ty se nijak zásadně neliší od většinového názoru umělecké společnosti tehdejší, kdy už lpění na ornamentu na úkor funkce uměleckých předmětů bylo příliš. Oscar Wilde a jeho úvahy o umění nebyly českému publiku neznámé, již roku 1904 byl zveřejněn text ve Volných směrech, kde se Wilde vtipně vyjadřuje ve formě uvolněného dialogu dvou fiktivních postav k problematice umělecké kritiky: „Prostě toto, že v nejlepších dnech umění nebylo uměleckých kritiků“⁶⁶. Obsahově se ani u jednoho z děl nejedná o texty průkopnické, ale stále aktuální i v tehdejší době, několik let po tom, co byly již zemřelým

⁶⁵ „Národní umění je stejně nemožno, jako národní matematika. Matematika je vědou pravdy, umění vědou krásna. Obojí založeno na přirozených zákonech universální nezbytnosti.“ in Dílo 1909, 54

⁶⁶ Volné směry 1904, 79

autorem sepsány. Nadneseně řečeno tedy Dílo po pěti letech dohnalo Volné směry. Zcela lze toto tvrzení uplatnit na publikování textů od jiných než českých autorů. Této situace, která proběhla roku 1909 následkem redakčních změn, si u sedmého ročníku časopisu nelze nevšimnout, Všechny texty zde až na jeden pochází z per autorů národnosti jiné než české. Oscar Wilde také nebyl jediným zahraničním autorem, jehož texty byly v Díle zveřejněny a který by byl primárně známý veřejnosti z jiných literárních oborů. Mimo něj byla zastoupena velká jména jako Charles Baudelaire, jehož text o barvě byl zveřejněn téhož roku⁶⁷, či J. W. Goethe, který se stejně jako Wilde vyjadřoval k výtvarnému umění formou dialogu fiktivních postav ve svém článku „O pravdivosti a pravděpodobnosti děl uměleckých” zveřejněném v časopise roku 1910⁶⁸.

V těchto čtyřech letech byl výrazně omezen počet retrospektivně orientovaných textů zabývajících se starým uměním. Přesto však Dílo publikovalo významné studie o umění dob minulých. Hlavním bodem zájmu se stalo především umění 18. a 19. století. Po monumentálním slohu barokním, který ovládl plně české prostředí, a zdobnosti rokoka se nový sloh, vracející se ke klasickým formám, prosazoval v našem prostředí značně pomalu. První projevy klasicismu se v Čechách objevovaly prostřednictvím užitého umění, za kterým následovala až ke konci 18. století architektura a další obory výtvarného umění. Dr. Karel Chytil publikuje v Díle roku 1908 tuto svou práci zabývající se dobou klasicismu a empíru v rámci pražského prostředí. Text popisuje historický vývoj slohu, od prvních vlašťovek po profily některých zástupců klasicismu a empíru působících v Praze. Pro nový sloh a poznání, z čeho vycházel, se staly doslova povinné cesty do Itálie. Chytil v textu vyzdvihuje osobu krajináře Poláka. Ten měl zásluhy na zprostředkování českému prostředí obrazu římského umění skrze své následně publikované básnické dopisy⁶⁹. Celkově je však Chytilův text spíše přínosným jako přehled historických událostí, které na konci 18. a v počátcích 19. století, formovaly české umění. Bezesporně nejrozsáhlejší studií publikovanou v časopise od jeho vzniku do roku 1914 je studie Dr. F. X. Jiříka mapující vývoj českého malířství v 19. století. Práce obsahuje celkem 59 stran textu a je doplněna značným množstvím reprodukcí. Dr. Jiřík, v té době ještě hlavní redaktor, publikoval tuto studii jako samostatné číslo v roce 1908⁷⁰. Tato antologie podala chronologicky řazený popis s nastíněním kapitol. Jiřík se zde věnuje

⁶⁷ Dílo 1909, 107

⁶⁸ Dílo 1910, 275

⁶⁹ „Své vědomosti a dojmy složil z popudu Zieglerova ve své „Cestě po Itálii”, jež v „Dobroslavu” Zieglerově vyšla r. 1820-1822.” in Dílo 1908, 55

⁷⁰ Toto tvrzení pramení ze stejného vizuálního ztvárnění stránek studie a následujících dvou stran zpravodajské rubriky, které se ve svazku 6. ročníku Díla od ostatních značně odlišovaly a rozsahem odpovídaly samostatnému číslu.

období od vzniku malířské Akademie roku 1799 až po popis děl krajinářů 20. století, kam autor zařadil také své současníky, Antonína Slavíčka, Otto Bubeníčka či Aloise Kalvodu.

Velkou událostí bylo pro Dílo v roce 1910 vydání zvláštního čísla věnovaného básníku Karlu Hynku Máchovi. Krásně vizuálně vyvedený výtisk nešetřil výzdobou, texty jsou zde formovány do rámců ornamentálních dekorů. Otištěno pak celkem pět Máchových básní: Ani labuť ani luna, Modřínové mládí, Na lučině husy pasou, Zalká jinoch u černého lesa a Umlkni potoku hlučný. Úvodním textem speciálního čísla je oslava tvorby tohoto básníka z pera Jiřího Karáska ze Lvovic. Autor zde nešetří superlativy: „Teprve Mácha objevil genia české řeči stejně jako bezejmenný básník rukopisů. Utvořil uměleckou češtinu pružnou, rozezpívanou, rozjasněnou, našel grácii jazyka, jeho kouzlo, kde druzí zápasili s jeho nepřístupností a mrtvým chladem.”⁷¹ V dalším textu, od Jaroslava Kampera, je Máchův život. Zmíněná je nelehká finanční situace provázející básníka po celý život, jeho zájem o přírodu, ale především zajímavá část, ve které se Kamper zabývá Máchovo vztahem k výtvarnému umění. Umění se Mácha věnoval, jak je popsáno, při svých toulkách přírodou: „Mácha načrtal si všechny hrady, které navštívil (sám zanechal nám podrobný seznam jejich), na místě samém tužkou, doplňuje kresbu tu i tam slovní poznámkou, jejíž účelem bylo osvěžit při vzpomínce ten či onen detail, načez doma zhotovoval dle těchto náčrtů akvarely.”⁷² Jejich kvalitu Kamper nehodnotí špatně a přisuzuje básníkovi velkou vnímavost. I přes Máchovy výtvarné počiny, to bylo vůbec poprvé v historii Díla, kdy v časopise bylo prezentováno umění literární.

I v těchto letech podávalo každé číslo časopisu Dílo zprávy z uměleckého světa. Došlo však ke změně v jejich četnosti a formě. Zatímco v prvních ročnících byl kladen důraz na počet zpráv, v nichž bylo o jednotlivých událostech informováno až heslovitě, v těchto letech se jedná spíše o krátké texty zabírající mnohdy i půlku, či celou stránku. Největší změnou ve zpravodajské aktivitě je absence časopiseckého přehledu. Zatímco v předchozích ročnících vydávala redakce výpis toho nejzajímavějšího, co publikovaly různé, převážně zahraniční časopisy, v těchto letech se o jejich aktivitě už nedozvídáme vůbec, či velmi nárazově a v daleko menším počtu zastoupených periodik. Z literární oblasti však časopis Dílo stále přináší informace o nově vydávaných knihách s uměleckou tematikou. Jednota umělců výtvarných využívala zpravodajskou rubriku k informování o svých spolkových výstavách, ke kterým obsáhlejší texty v Díle nikdy nevycházely. Bylo tomu tak i u příležitosti XXV.

⁷¹ Dílo 1910, 88

⁷² idem, 100

výstavy Jednoty umělců výtvarných pořádané ke konci roku 1907 v Rudolfinu. Právě ve zpravodajské rubrice posledního čísla Díla 5. ročníku byla tato událost vtipně glosována. V první části si spolek utahuje z kritik své výstavní činnosti, výběru umělců, co nejsou dostatečně moderní a ze své celkové zastaralosti. Text byl napsán zábavně ironickou formou. Na fakt, že by spolky měly především vychovávat a vést své umělce byla v něm ze strany Jednoty odpověď následující: „V tom tedy byl náš omyl, že své spolučleny nepovažujeme za clowny, jimž je potřeba komanda: červeněji! - víc do modra! - moderněji - to už zde bylo! - salto mortale! - něco nového! - dva kotrmelce za sebou! - Bravo!”⁷³

O samotné výstavě se redakce zmiňuje v druhé části glosy, kdy zprvu polemizuje ironicky nad tím, zda-li kritici stihli výstavu v krátké době jejího trvání vůbec navštívit. Odlíšný charakter má zpráva o další výstavě Jednoty umělců výtvarných. Samotná výstava proběhla v období od 29. 10. do 30. 11. roku 1910 opět v Rudolfinu⁷⁴. Na začátku zprávy je v jedné větě konstatován úspěch proběhlé výstavy, za ním pak následuje seznam zúčastněných umělců s krátkým popisem jejich tvorby.

3.3 Dílo v letech 1911 – 1914

Doba mezi lety 1911 a 1914 byla obdobím zmatku. Rychlý vývoj v umění prvního desetiletí 20. století zapříčinil, že v letech před První světovou válkou se na české umělecké scéně střetávaly umělecké proudy jak staré doby, v podobě secese, tak naplno rozvinuté nové směry moderního umění. Jedním z nich byl bezesporu kubismus, jehož zástupci vzešli povětšinou z prostředí avantgardní skupiny Osma. Neshody a napětí otrásaly děním v uměleckých spolcích. Kvůli názorovým rozdílům vystoupilo v roce 1911 patnáct mladých členů z Mánesa a následně si založili spolek nový, Skupinu výtvarných umělců^{75 76}. Rozepře, které se nevyhnuly ani Jednotě umělců výtvarných, vyústily ve změny v redakci Díla. Alois Kalvoda opustil roku 1912 místo hlavního redaktora a na jeho pozici nastoupil Antonín Dolenský. Možná však právě z důvodu zastaralosti konzervativněji smýšlejících členů, se Dílo vůči Volným směrům nemuselo vyrovnávat se změnami tak četnými⁷⁷. Ve skladbě textů publikovaných v Díle nedošlo v tomto období k žádným výrazněji se projevujícím změnám. Snad za novinku je možné považovat publikování krátkých výroků, především

⁷³ Dílo 1907, 240

⁷⁴ Pušová 1986, nepag.

⁷⁵ Wittlich 2010m 283

⁷⁶ Skupina výtvarných umělců vydávala od podzimu roku 1911 do roku 1914 vlastní časopis nesoucí název, „Umělecký měsíčník”. Byl velmi úzce orientován a vzhledem k Volným směrům vycházel v desetkrát nižším nákladu. in Prah 1998, 75

⁷⁷ Na postu redaktorů Volných směrů se vyměnili za poslední roky Antonín Matějček, Emil Filla a Josef Čapek

od zahraničních umělců pro odlehčení či pobavení, pod názvem Aforismy. Neměnné i v této době zůstává to, že zde byly přítomny články o umění dekorativním, a to i když se podtitul, který vyjadřoval toto zaměření, v názvu časopisu již neobjevuje. Dílo ve svém výběru neupustilo ani od retrospektivních textů prezentujících umění dob minulých. Starým uměním se zabýval i nový redaktor časopisu, Antonín Dolenský.

O poznání blíže do minulosti, než u Dolenského práce o rokoku, se obrací text zabývající se neoimpresionismem. V něm odůvodňuje potřebu představit tento směr v českém prostředí Dr. Alfred Kirstein takto: „...ale málo kdo má jasnou představu, co má se jím rozuměti; ponejvíce se myslí, že jest to něco nechutného, chtějí celý obraz z teček sestaviti.”⁷⁸

Dalším uměleckým směrem, jimž se časopis na svých stránkách zabývá, je futurismus. Podrobně se mu v Díle věnuje Miloš Marten ve dvanáctém ročníku časopisu. Ve futurismu Marten nevidí nic nového ani objevného. Na jednu stranu odsuzuje jeho veřejné prohlášení o negaci jakýchkoliv tradic, zároveň však oceňuje upřímnost, se kterou směr prezentuje své záměry. Nad manifestem odmítá však Marten s jeho autorem, F. T. Marinettim polemizovat, jelikož jeho názory považuje za bláznivé⁷⁹. Souhlas naopak vyslovuje s prohlášením o „zchablosti a mdlosti” v dnešním umění⁸⁰. O tom, že vztah Jednoty umělců výtvarných k futurismu nebyl jen a pouze odmítavý svědčí článek uveřejněný o dva roky dříve, ve zpravodajské rubrice 10. ročníku Díla. Úvodem textu „Futuristé” je řečeno: „Zatím sme jen chtěli, aby naše revue reprodukovala jejich díla i jejich prohlášení, které zde otiskujeme.”⁸¹ Následující citované názory futuristů jsou v článku doplněny o komentáře autora. Jeden z nich říká, že styl s jakým tvoří Futuristé je ještě drzejší než tvorba Kubistů⁸². V následujících ročnících nebyly publikovány v Díle žádné reprodukce, které by ukazovaly čtenáři, co si pod díly Futuristů představit. Oproti tomu je pěknými reprodukcemi doplněn text zabývající se tvorbou ruského dekorátéra Baksta z roku 1913. Šlo především o oděvní tvorbu divadelní. Nejen tento, ale i další texty dokazují věrnost Díla svému původnímu zaměření.

⁷⁸ Dílo 1911, 106

⁷⁹ Manifest futurismu byl poprvé uveřejněn 20. února roku 1909 velkolepěle na titulní stránce francouzského magazínu „Le Figaro”. Krátce na to byl publikován ve formě sešitu a rozšířen po celé Evropě. in Dančew 2011, 1

⁸⁰ Dílo 1914, 31

⁸¹ Dílo 1912, 129 hij-polite Bernier přel. I.H.

⁸² „Kubisté nerozpukují se nakreslit nos vzatý z profilu do tváře vzaté en face. Futuristé však jdou ještě dále; oči rozhodí, kam chtějí, berou útočiště k vlnitým čárám, křivkám, lomeným podle toho, jaký stav duševní znázorňují.” in Dílo 1912, 130

Do té doby se jistě v českém prostředí, a možná ani v zahraničí, neobjevilo žádné dílo se slovanskou tematikou, tak velkolepě vyvedené, než soubor od Alfonse Muchy „Slovanská epopěj“. V Díle je v textu prof. Chytila zaslouženě oslavován, jak pro svou ojedinělou tematiku, krásné provedení nebo celkový monumentální rozsah.

Malíř Alois Kalvoda odchází z Díla v prvním čtvrtletí roku 1912, konkrétně po třetím čísle, posledním, které redigoval. Za jeho odchodem z postu hlavního redaktora stojí rozpor, který je následně popsán ve zprávě z valné hromady spolku později po odchodu Kalvody, roku 1912. Pan „K.“, jak je označován, byl vyhoštěn z výboru Jednoty z důvodu pořádání tajných revoltujících schůzí mimo spolek Jednoty za účelem prosadit vlastní zájmy⁸³. V téže zprávě se výbor spolku zmiňuje o jeho redaktorské činnosti suše, ale pochvalně. Posledním Kalvodovým velkým počinem v časopise Dílo bylo publikování souboru 24 medailonků o českých umělcích, které byly zveřejňovány v Díle v průběhu celého roku 1911. Nejznámějšími z představovaných byly například Otto Bubeníček, Luděk Marold či Ladislav Šaloun. Tento, v pořadí devátý ročník, obsahuje, jako dodatek ke zveřejněným medailonkům, text o reprodukcích, které umělce prezentují, z nichž tvorba každého z nich byla zastoupena třemi či čtyřmi takovými. Ve stejném ročníku vychází také Kalvodův text s názvem „Našim čtenářům!“, v něm Kalvoda poukazuje na profily umělců, ale také se zde vyjadřuje k umělecké kritice, které dle něho chybí odbornost. Důvody, proč se rozhodl ke studiu a následnému zpracování tématu českých umělců vyjadřuje zde v odporu k slepému upřednostňování cizího umění a následnou nemožnost ho aktuálně interpretovat takto: „Napodobit kulturu cizí a po uplynutí imunní doby přežvykovat v překladech to, co zatím vyvětralo.“⁸⁴ Na Kalvodovo místo nastupuje od čtvrtého čísla 10. ročníku Antonín Dolenský. Jeho body zájmu, kterými se ve svých textech v různě obměněných tématech zabývá, jsou především muzeologie, období českého rokoka a grafika. V pořadí desátém ročníku byl publikován sice krátký, dvoustránkový, ale informacemi bohatý, text k výstavě díla Josefa Mánesa. Umělecko-průmyslové muzeum toho roku uspořádalo velmi objevnou výstavu tohoto umělce, a to přehlídku jeho asi 150 kreseb s tematikou studia květin, které byly veřejnosti představeny vůbec poprvé⁸⁵. Objevnou byla tato výstava hodnocena také z důvodu, že představila Mánesa jako naturalistu, věrně zobrazujícího sebemenší detail nejrůznějších květin.

⁸³ Dílo 1912, 94

⁸⁴ Dílo 1911, 262

⁸⁵ Dílo 1912, 127

Největším konkurentem Díla byly stále Volné směry. Bylo tomu i přesto, že samotný Mánes zaměstnával naplno osud vlastní, především názorové spory svých členů uvnitř spolku a velký roj příchozích a odcházejících umělců. V roce 1912 informují Volné směry v rubrice zpravodajské o nové knize s názvem „Moderní česká grafika“ od tehdejšího nově nastupujícího hlavního redaktora Díla, Antonína Dolenského nechvalně s výčtem toho, co této publikaci chybí takto: „...knihy je psána bez jakéhokoliv rozvrhu látky, je chaotická, nelogická v metodě i soudech.“⁸⁶ Ještě ostřejší kritika Dolenského je publikována ve Volných směrech později téhož roku, opět ve zpravodajské rubrice⁸⁷. Dalo by se uvažovat, že za zaujetím nad Dolenským mohou být sympatie ke svému bývalému členovi, který konečně opět přišel z pohledu Mánesa k rozumu, Aloisi Kalvodovi. Volné směry procházely však zejména kolem roku velkými nevyhnutelnými změnami, které byly zapříčiněny rozkoly mezi starší, věrnou generací, a mladými, roztěkanými umělci. O nutnosti volby nového výboru a opětovného přesouvání umělců ze spolku do spolku podává informace text s názvem „Na nedávné valné hromadě Mánesa“ publikovaný ve zpravodajské rubrice Díla v první polovině roku 1911⁸⁸. V těchto letech byly publikovány zároveň texty mapující výstavní činnost spolku Mánes, a to opět prostřednictvím zpravodajské rubriky, která i nadále plnila svou informativní funkci. V textu o výstavě Novoprimitivistů v pavilonu Mánesa, jakožto v pořadí 35. výstavy tohoto spolku se Dílo vyjadřuje roku 1911 velmi kriticky, zejména pokud jde o propagaci výstavy, konkrétně k plakátu výstavy následovně: „Nikdy také nebylo tak uboze zneužito jména Josefa Mánesa, jako na tomto bláznivém hadru...“⁸⁹ Zkraje následujícího roku bylo možno v Obecním domě navštívit společnou výstavu tří českých uměleckých spolků, Jednoty umělců výtvarných, Mánesa a nedávno vzniklé Skupiny výtvarných umělců. Krátký text publikuje informace především k zástupcům Jednoty. Z jejich řad pocházel autor plakátu k výstavě, J. Hlavín a o představě o její velikosti neb uvedeno, že jen umělci z Jednoty byli na této výstavě zastoupeni celkem 153 pracemi⁹⁰. Později roku 1912 se zpravodajská rubrika zmiňuje o prodloužení výstavy z důvodu její popularity, kdy návštěvnost dosáhla přes 12000 osob⁹¹. Ze zahraničních výstav jedny z největších, na kterých

⁸⁶ Volně směry 1912, 79

⁸⁷ idem, 137

⁸⁸ „Valná hromada Mánesa zvolila nový výbor; předsedou je znovu Stan. Sucharda. Ve výboru jsou: Švabinský, Kafka, Špillar, Hofbauer, Novotný, Kotěra, Nechleba, Mařatka, Štursa a Preisler. V důsledku soudné valné hromady „Mánesa“ vystoupili ze spolku tyto: Gočár, Janák, Kubín, Šíma, Špála, Filla, Kysela, Kubišta, Kratochvíl, Beneš, Brunner, Hofman, Chochol, Sochor, Procházka a Matějček.“ in Dílo 1911, 78

⁸⁹ Dílo 1911, 21

⁹⁰ Dílo 1912, 45

⁹¹ idem, 67

bylo české umění zastoupeno, byly umělecké přehlídky v Londýně a v Římě. V textu „Čeští umělci na výstavě v Římě“ je popsán přínos prezentace umění českého v zahraničí skrze představení kolekce děl Josefa Mánesa, ta byla uvedena před širší veřejností vůbec poprvé. Z ostatních českých umělců, kteří byli spojeni se spolkem Jednoty umělců výtvarných, zde vystavily své práce například Hynais, Kalvoda či Myslbek⁹². Anglicko-německá výstava se uskutečnila v Londýně roku 1911 a čeští umělci, zde v prostorách Křišťálového paláce, dokonce získali pro prezentaci svých děl celé samostatné oddělení. Tento fakt je vzhledem k dřívějším zkušenostem, kolik pozornosti a hlavně prostoru se dostávalo českému umění na světových přehlídkách je popsán hned v první větě zprávy o této události zveřejněné, spolu se seznamem vystavujících českých umělců, v Díle z roku 1913⁹³. Za pobavení hodné a překvapivé lze považovat některé články publikované ve zpravodajských rubrikách, které mapují aktivity Jednoty. V krátkém odstavci z roku 1914 věnovaném prokuratoriu Moderní Galerie se výbor Jednoty dovolává, z pohledu dnešní doby naprosto neuvěřitelně, po spravedlnosti zkupování děl ze všech uměleckých spolků ve spravedlivém poměru. Argumentem mu je dotčení členů spolku, jejichž díla jsou na výstavách buď zcela ignorována, či je jejich odkup Moderní Galerií nedostatečný⁹⁴. Tento apel byl zaviněn bezesporu také logickým úbytkem zájmu na pořizování děl uměleckých, v dobách kdy byla již pozornost plně upřena hrůzám války. Z tohoto důvodu se Jednota rozhodla uspořádat místo své každoroční spolkové podzimní výstavy roku 1914 umělecký trh. Téhož roku o této události k podpoře českých umělců informuje Dílo pod všeříkajícím názvem: „Svépomocná akce českých umělců“. Z finančních důvodů zde byly k prodeji umělecké práce menších rozměrů. Článek je zakončen přáním vystihujícím tehdejší dobové těžkosti: „Čeští umělci doufají, že nebudou v těchto dobách opuštěni i že české umění překoná tuto krizi, aby se v klidných dobách mohlo zdárně rozvíjeti a uplatnit opět ducha národního.“⁹⁵

Ve stejné náladě, z níž je cítit tíha válečné doby se nese text uveřejněný na deskách jednoho z čísel 12. ročníku časopisu Dílo. [11] Namísto je prosba o zachování přízně českému umění, výměnou za slib ze strany spolku Jednoty umělců výtvarných se obětavě snažit takové umění co nejlépe svým příznivcům prezentovat na stránkách tohoto časopisu Dílo.

⁹² Dílo 1911, 226

⁹³ Dílo 1913, 220

⁹⁴ Dílo 1914, 128

⁹⁵ idem, 181

Závěr

Práce podala přehled o uměleckých spolcích činných na začátku 20. století v českém prostředí a o časopisech v té době se uměním zabývajících. Hlavním tématem byl časopis vydávaný spolkem Jednoty umělců výtvarných a následné zpracování jeho činnosti mezi lety 1902 a 1914. Analýza činnosti časopisu Dílo byla provedena popsáním jím publikovaných textů s rozdělením do tří zkoumaných období. Výběr jednotlivých textů byl učiněn na základě jejich obsahu, jenž poukazoval na široký záběr témat, kterým se časopis na svých stránkách věnoval. Vybrané texty se zabývali uměním dekorativním, uměním starších časů, českým uměním soudobým a teorií umění. Důležitým pramenem byla zpravodajská činnost Díla. Skrze informace z těchto zpráv se práce také zabývá vztahem Jednoty umělců výtvarných k Mánesu. Rozdělení do těchto tří časových úseků dává dobrý náhled na proměny, kterým časopis prošel. V prvních letech svého působení bylo jeho hlavním zájmem umění dekorativní a texty převážně retrospektivní. Zpravodajská činnost však podávala ve velkém informace i o současných trendech, výstavách a činnosti ostatních, i zahraničních, uměleckých periodik. Největšími změnami prošlo Dílo v následujícím období mezi lety 1907–1910, kdy nastoupil na místo hlavního redaktora Kalvoda. Došlo k uveřejnění prvních textů zahraničních autorů a celkového rozšíření orientace časopisu na umění nejenom české, ale slovanské. Poprvé také vyšlo speciální číslo věnované K. H. Máchovi. V tomto období se zároveň proměnila vizuální stránka časopisu. Nakonec v období před První světovou válkou Dílo těžilo ze svých konzervativních kořenů. Ty mu v podobě pevného zázemí dávaly jistotu oproti situaci ve Volných směrech. Zároveň však prostřednictvím svých zpravodajských rubrik referovalo o tehdejších uměleckých trendech a nakonec vyvrátilo svou pozici čistě konzervativně smýšlejícího periodika.

Summary

This work presented the summary of art societies active and art journals published at the beginning of 20th century in the Czech environment. The art journal “Dílo” published monthly by the “Jednota umělců výtvarných” society and his analyses between 1902 and 1914 was the central theme of this bachelor thesis. The descriptive method was used to analyse the journal. The annual editions were chronologically divided into three categories and for the analysis the individual articles were chosen based on the themes they covered. The aim was to present the broad spectrum of topics presented in the journal, reflecting the historical, cultural and social context. Analysed themes included the decorative art, the history of art, the contemporary Czech art and the art theory. The news section in “Dílo” was a useful source of data, providing the information about the relation between the “Jednota umělců výtvarných” society and the “Mánes” art society. The division of the annual editions into the three chronological categories illustrates the changes the journal went through during the examined period. In the first years of its activity, the journal focused mostly on the decorative art and retrospective articles. Yet, the news reports covered the latest trends, information about ongoing art exhibitions and informed about the activities of other domestic as well as foreign art journals. The following time period between the years 1907 and 1910 represents the epoch of biggest changes in “Dílo” implemented by the new editor-in-chief Kalvoda. First articles by foreign author were published and the journal concentrated not only on Czech art but also on Slavic art. For the first time, a special edition dedicated to K. H. Mácha was printed within this period. The graphics of the magazine underwent some changes as well. During the third period “Dílo” benefited from its conservative roots which resulted in the stable base providing the editors with certainty compared to the uncertain situation in “Volné směry” journal. Yet, through its news section, the journal informed about new art trends and in the end disproved its position as a purely conservative journal.

Seznam použité literatury a pramenů

Prameny

Dílo: list věnovaný původní tvorbě české hlavně dekorativní. Praha: Jednota umělců výtvarných, 1903–1915

Volné směry: měsíčník umělecký. Praha: Spolek Mánes, 1898, 1904, 1907, 1908, 1912

Literatura

Lenka BYDŽOVSKÁ: Spolek výtvarných umělců Mánes v letech 1887–1907. (diplomová práce na FFUK), Praha 1989

DANCHEV, edited with an introduction by Alex.: 100 artist's manifestoes. London 2011

Jiří DAVÍDEK: Jednota umělců výtvarných v Praze [po 100 letech] [almanach]. Praha 2004

Zora DVOŘÁKOVÁ: Josef Václav Myslbek: umělec a člověk uprostřed své doby. Praha 1979

Jiří FRONEK, Helena BROŽKOVÁ: Artěl: umění pro všední den 1908–1935. Praha 2009

Alois KALVODA: Přátelé výtvarníci: vzpomínky a úvahy 1907–1929. Praha 1929

Miroslav LAMAC: Osma a Skupina výtvarných umělců: 1907–1917. Vyd. 1. Praha 1988

J.V. MYSLBEK : korespondence / A. Lodr. Praha 1960

Jiří PADRTA, Milada MOTLOVÁ: ed. Osma a Skupina výtvarných umělců 1907–1917: teorie, kritika, polemika. 1.vyd. Praha 1992

Roman PRAHL, Lenka BYDŽOVSKÁ: Volné směry: časopis secese a moderny. Praha 1998

Jitka PUŠOVÁ: Soupis výstav Jednoty umělců výtvarných. 1899–1952. Praha 1986

Petr WITTLICH: Česká secese. 2.vyd. Praha 1985

Petr WITTLICH: Horizonty umění. Praha 2010

Jana ZEMANOVÁ: Alois Kalvoda 1875–1934: [katalog výstavy] Jihlava 18.6.-30.8.1998.

XVI. výroční zpráva Jednoty umělců výtvarných v Praze za rok 1913. Praha 1913

100 let Umělecké besedy 1863–1963: Katalog výstavy k jubileu. Duben–červen 1963. Praha 1963

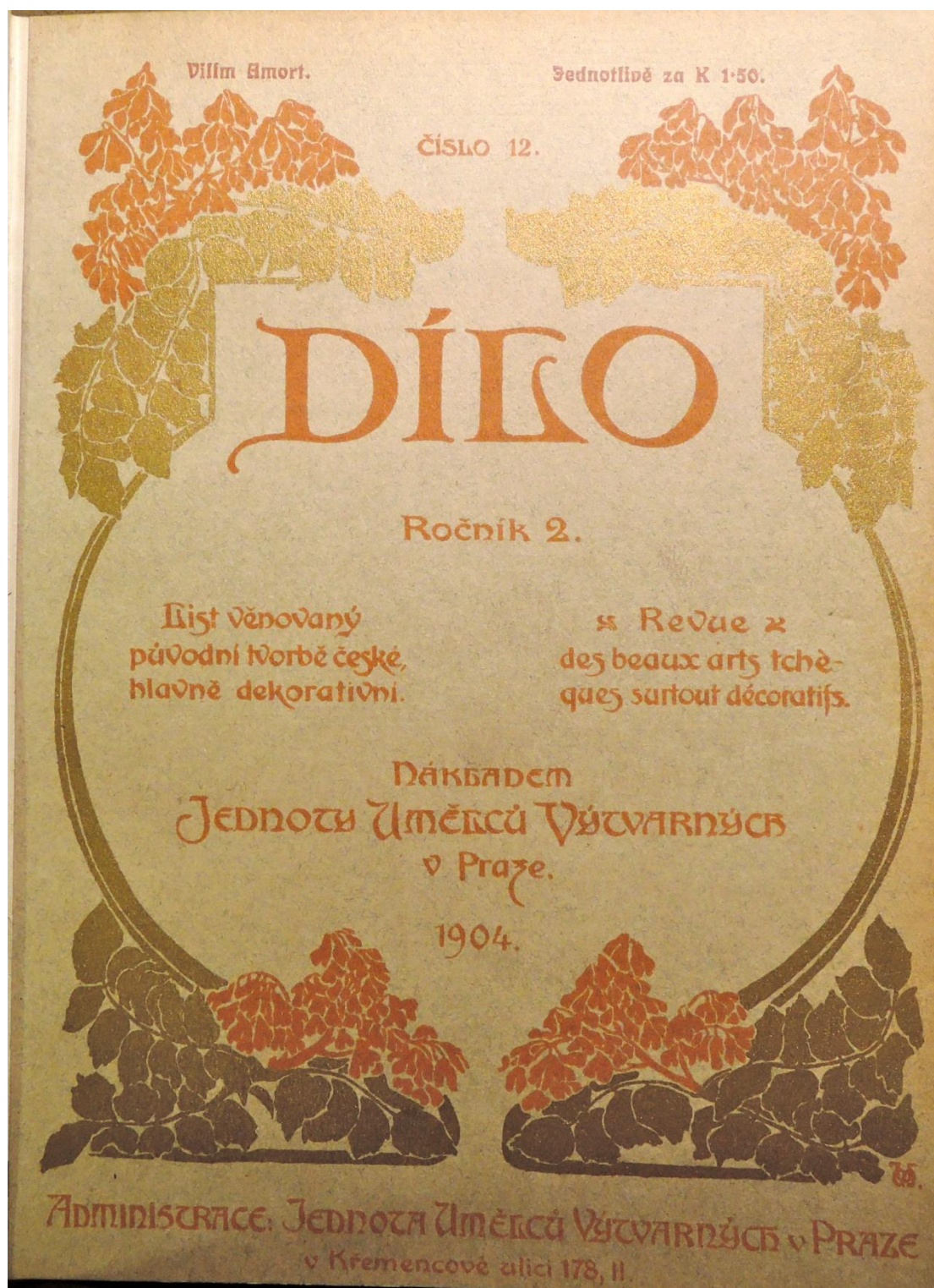
Dějiny českého výtvarného umění IV/1, 1890–1938. Praha 1998

Seznam příloh

1. II. ročník časopisu Dílo, obálka
2. III. ročník časopisu Dílo, obálka
3. V. ročník časopisu Dílo, obálka
4. VII. ročník časopisu Dílo, obálka
5. VIII. ročník časopisu Dílo, obálka
6. VIII. Ročník časopisu Dílo, číslo IV., speciální číslo věnované K. H. Máchovy, obálka
7. VIII. Ročník časopisu Dílo, číslo IV., speciální číslo věnované K. H. Máchovy, úprava v textu
8. VIII. ročník časopisu Dílo, číslo VIII., obálka
9. X. ročník časopisu Dílo, obálka
10. XII. ročník časopisu Dílo, obálka
11. XII. ročník časopisu Dílo, zadní strana obálky

Přílohy

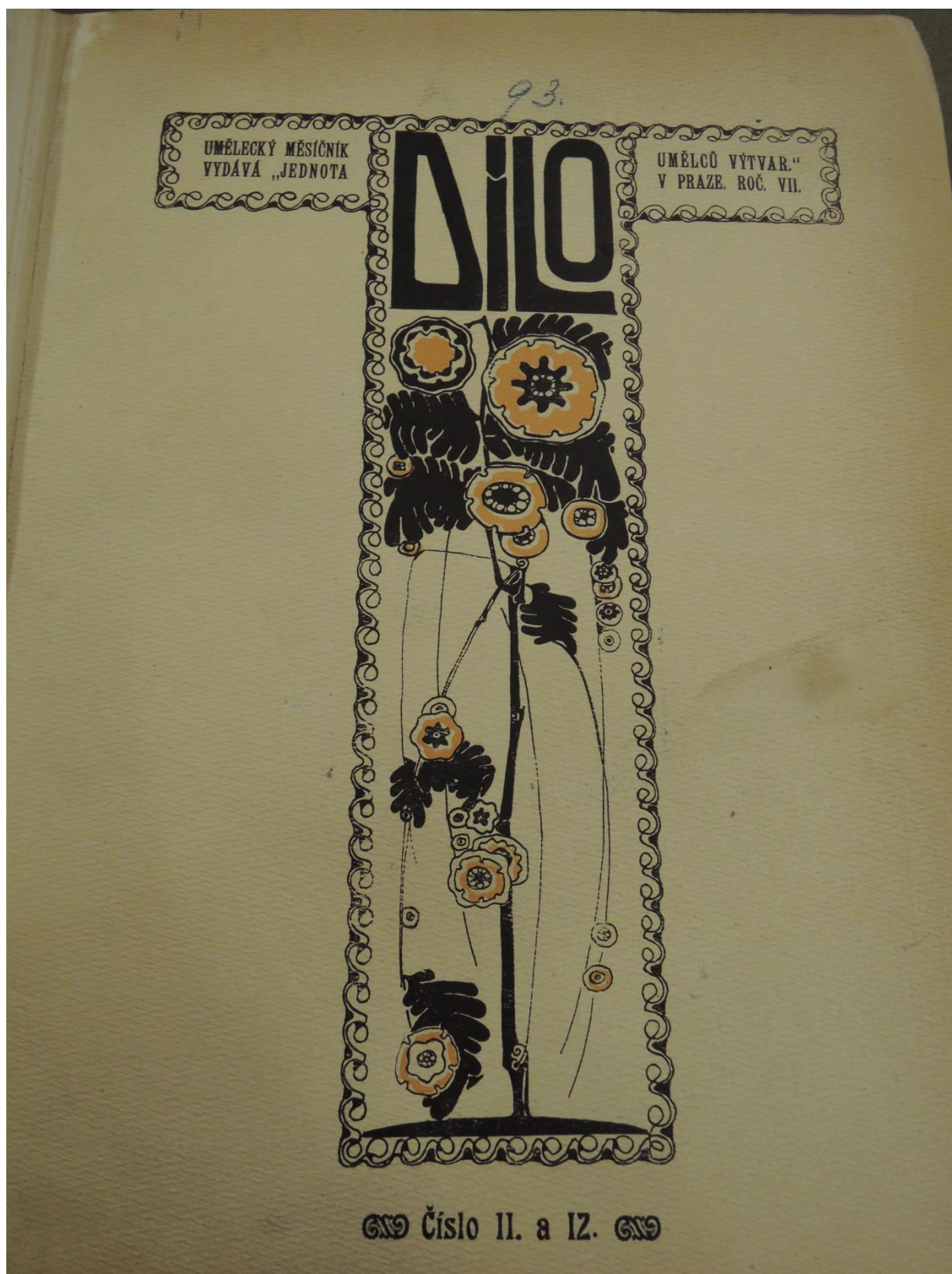
II. ročník časopisu Dílo, obálka

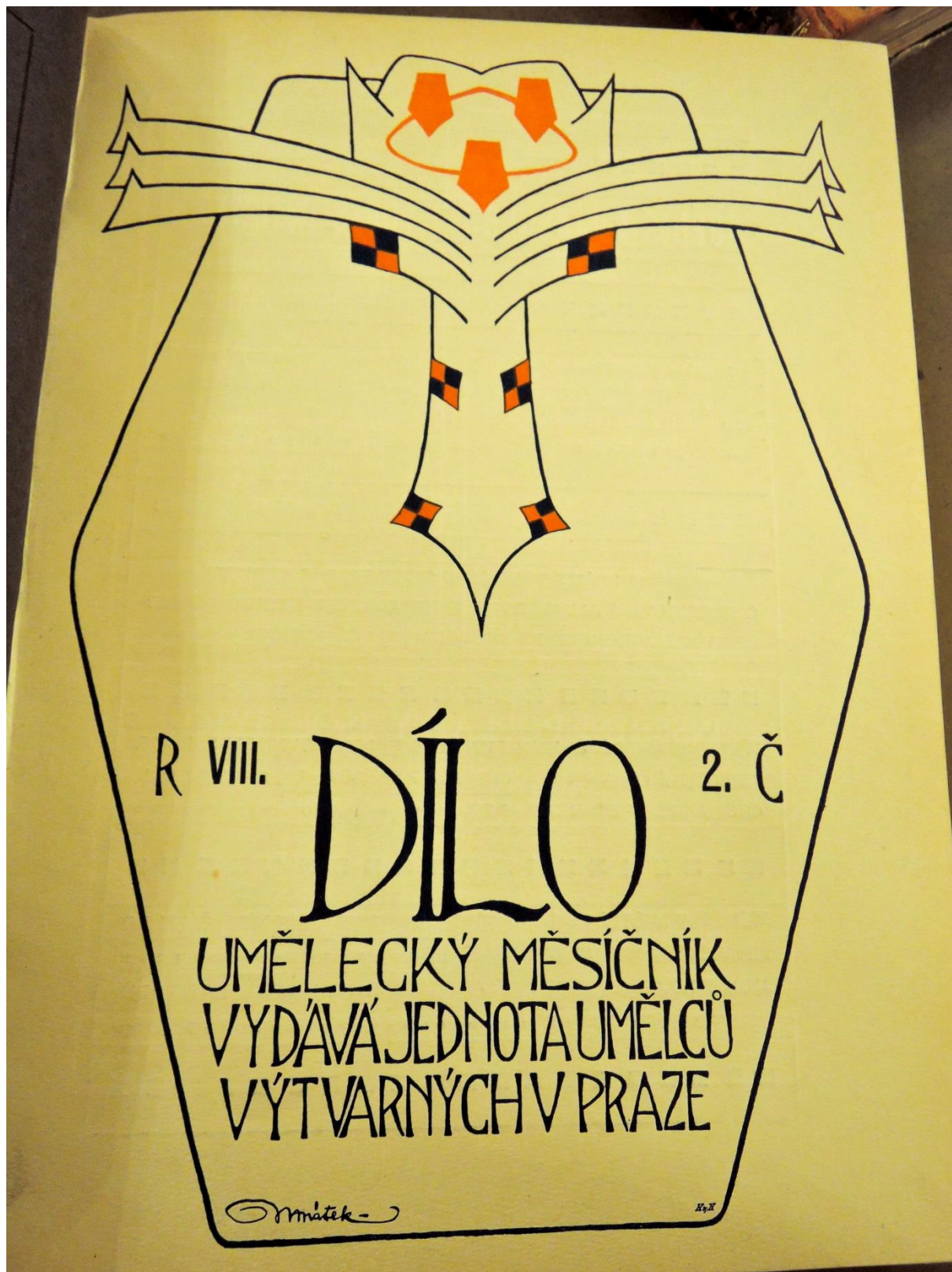

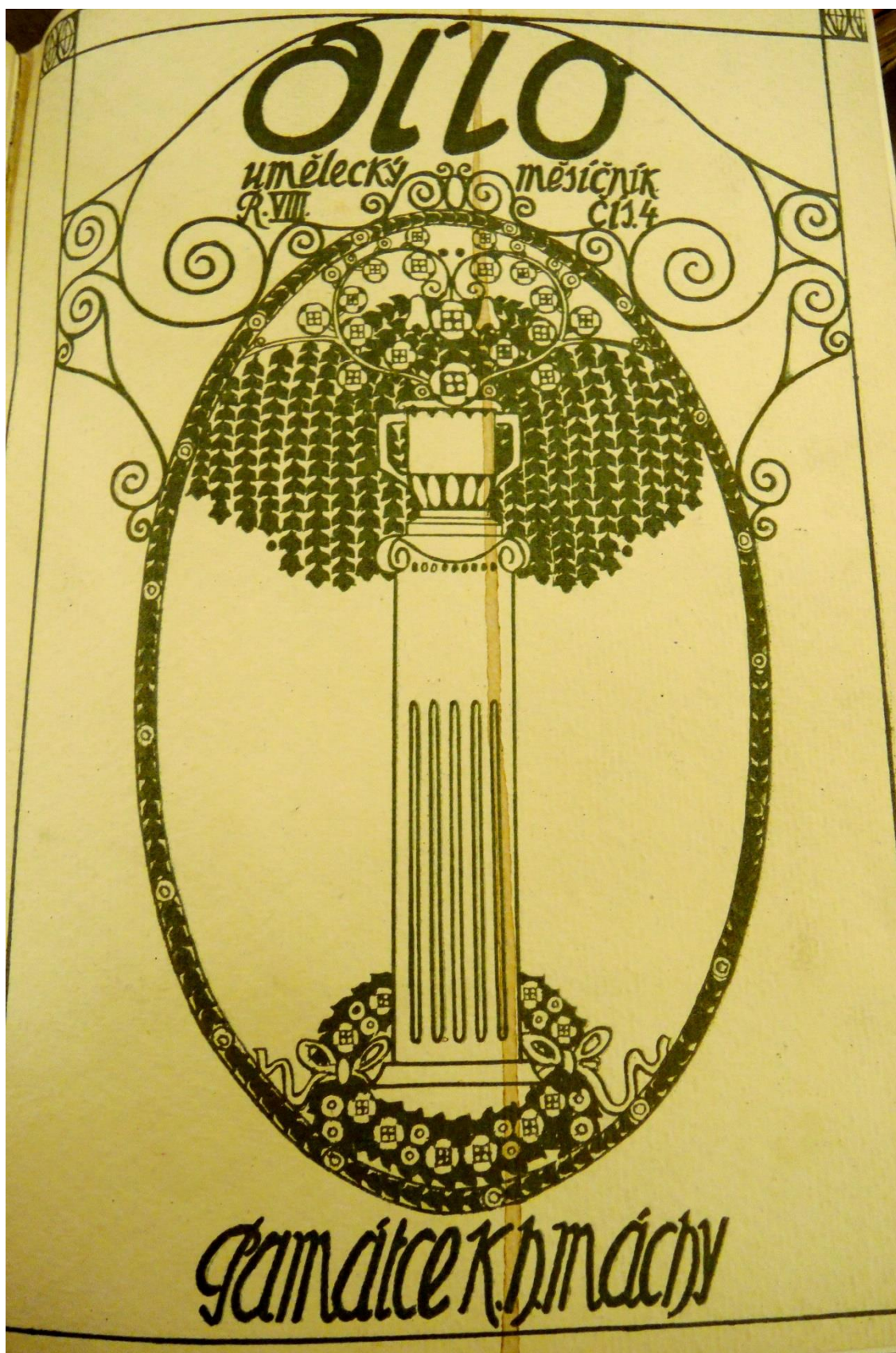

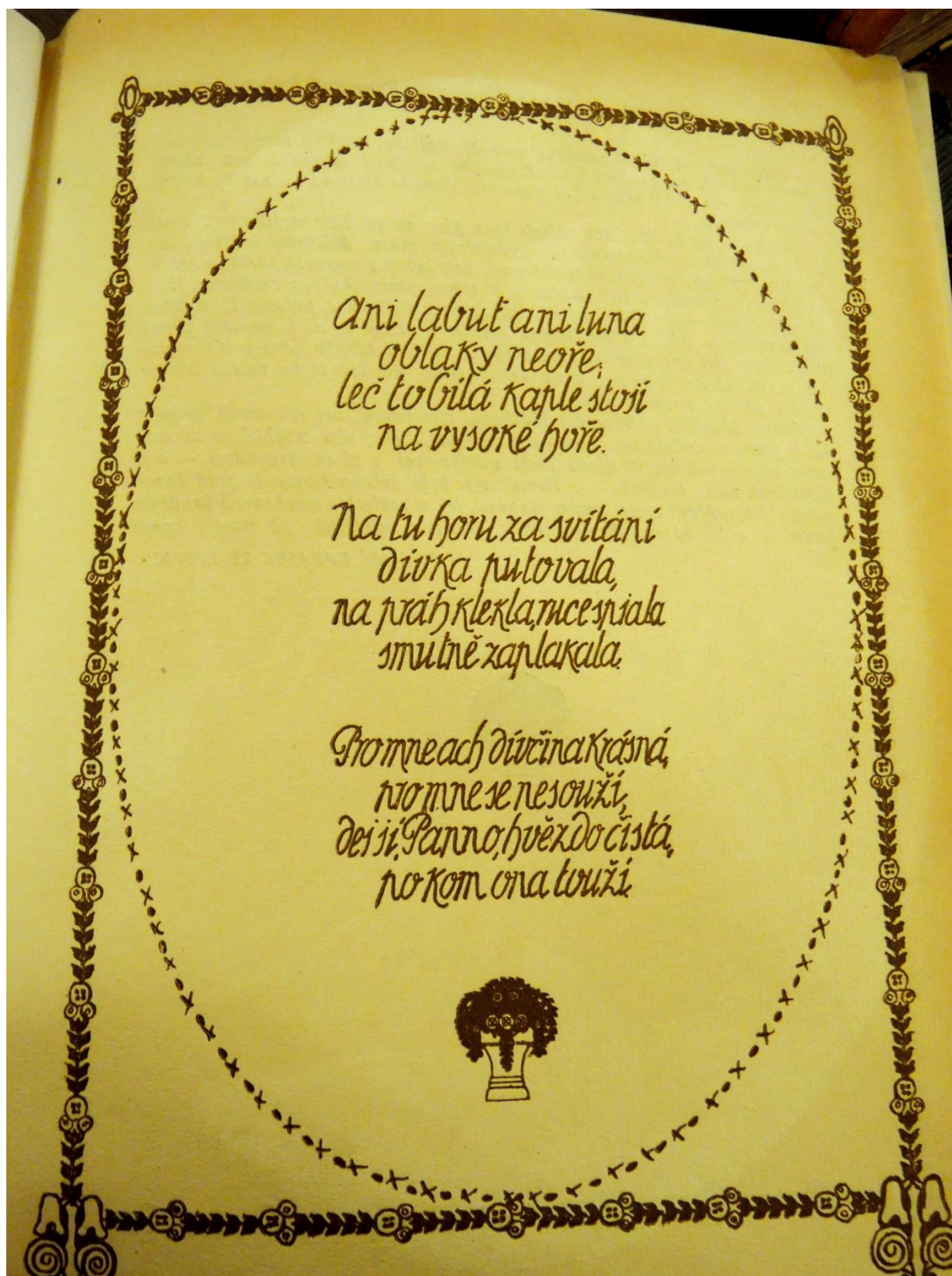
V. ročník časopisu Dílo, obálka

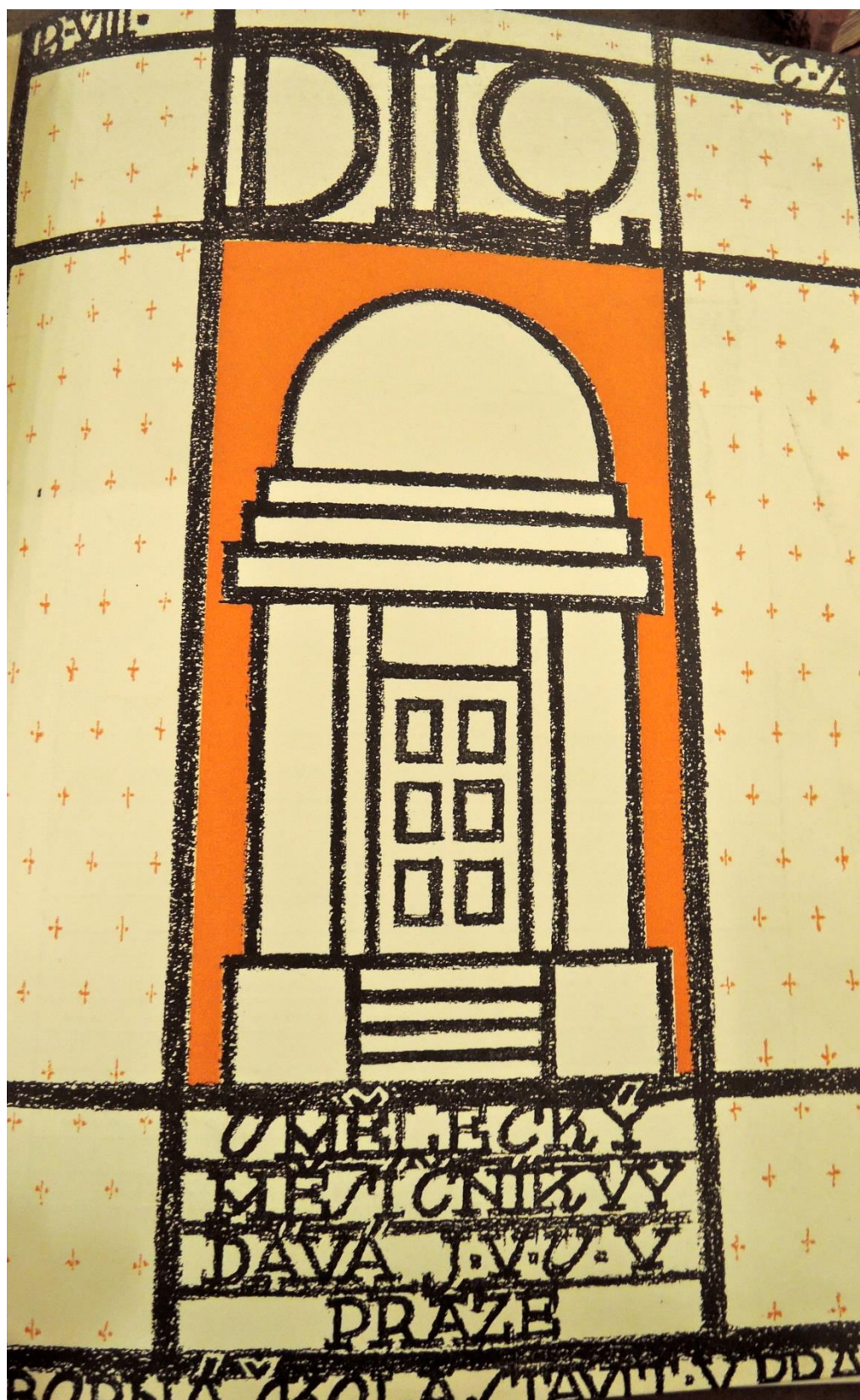

VIII. ročník časopisu Dílo, číslo VIII., obálka

XII. ročník časopisu Dílo, obálka

PŘEDBĚŽNÉ OZNÁMENÍ.

JEDNOTA UMĚLCŮ VÝTVARNÝCH dovo-
luje si oznámiti, že vydávání uměleckého mě-
síčníku „DÍLO“ nebude přerušeno. První sešit
budoucího ročníku bude vydán v době nejbližší.
Jednota odhodlává se k tomu přes veškeré pře-
kážky, jako jest zdražování materialu, nedostatek
specielních papírů, ztráta odběratelstva atd. Dou-
fáme však, že naši odběratelé, příznivci českého
umění, budou naše ideální a obětavé snažení pod-
porovati, uznavše, že rozvoj národního umění
i za okolností nynějších potřebuje tím úsilovnější
podpory, aby dále pokračoval. ~~~~~

I v budoucím ročníku budeme dodržovati do-
savadní program, stanovený v minulých svazcích.
Vedle ukázek děl malířských, sochařských budeme
též pravidelně přinášeti reprodukce z uměleckého
řemesla. Pro příští ročník máme uchystány ukázky
malovaného skla od sl. Zd. Braunerové, kerami-
cké výroby ve škole bechyňské, starší keramiky
(s textovým doprovodem prof. J. Kouly) a j. ~~~~~

Žádáme, aby každý odběratel i v této době
zůstal nám věrný a tím projevil smysl pro po-
vznesení kulturních zájmů, zvláště o umění rázu
národního. ~~~~~